

د ملي وحدت حکومت

درې کلنو لاسته راوړنو ته لنډه کتنه

(لنډيز گڼه)

سلواغه ۱۳۹۶

د جمهوري رياست عالي مقام دفتر لوی رياست
د ستراتيژيکو اړيکو او رسنيو معاونيت
د مطبوعاتو رياست

د ملي وحدت حکومت

درې کلنو لاسته راوړنو ته لنډه کتنه

(لنډيز ګڼه)

سلواغه ۱۳۹۶

لړلیک

د پیل خبرې	۳
د حکومتولۍ فرهنگ بدلون	۵
الف - په ملي وحدت حکومت کې ارزښتونه	۶
ب - نوې کرنلارې	۷
اقدامات او لاسته راوړنې	۹
لومړۍ برخه: بهرنی سیاست	۹
دویمه برخه: اقتصادي انکشاف	۱۸
درېیمه برخه: امنیت او سوله	۲۷
څلورمه برخه: ښه حکومتولي	۳۱
پنځمه برخه: ټولنیزه پرمختیا	۳۹
عالي شوراګانې	۵۳
د ښاري پراختیا عالي شورا	۵۳
د اداري اصلاحاتو عالي شورا	۵۳
د بشري سرچینو عالي شورا	۵۴
د ځمکې او اوبو عالي شورا	۵۴
د اداري فساد ضد مبارزې او قانون حاکمیت عالي شورا	۵۴
د بېوزلۍ کمولو، خدمتونو وړاندې کولو او د خلکو مشارکت عالي شورا	۵۴
د کډوالۍ چارو عالي شورا	۵۵
د نړیوالو سازمانونو غړیتوب	۵۷

د پيل خبرې

د پرمختګ په حال کې اقتصاد؛ د تقویت او پراختیا په حال کې امنیت او ثبات؛ او ثمر ته د حکومتی نهالونو رسېدل، چې ځوانانو، مېرمنو او د ټولنې بېوزله قشر ته یې پام لومړیتوب دی، داسې افغانستان ترسیموي، چې شاهدان به یې یوو. ټولې هغه لاسته راوړنې چې لنډیز به یې وړاندې ولولئ، د افغانستان د خلکو د صبر او حوصلې او د ترهګرۍ او تحمیلی جګړې پر وړاندې له حکومت څخه د هغوی ملاتړ او له شک پرته په حکومت د باور پایله ښیي، چې ترې پرته هېڅ بریالیتوب نشوای ترلاسه کېدای او په راتلونکو کلونو کې به یې پراختیا هم نه وای موندلې.

د حکومتولۍ فرهنگ بدلون

له ترهگری سره مبارزې او په افغانستان کې د ثبات رامنځته کېدو لازمتیا ته د نړیوالې ټولنې تر پاملرنې وروسته، د حکومتولۍ نوی نظام د اساسي قانون پر اساس، چې د افغانانو د ملي ارادې ښکارندوی دی، جوړ شو. د افغانستان د حکومتولۍ نوي نظام جوړېدو د جمهوري ریاست په دوو پخوانیو دورو کې لوړې ژورې درلودې او د ادارو، نوې کېدنې، سیستم جوړونې او... بنسټونو جوړول هغو ارزښتونو او لارښونو ته په پام وو، چې د افغانستان اسلامي جمهوریت په اساسي قانون او د حکومت په کاري تگلاره کې یې ځای درلود؛ چې پخپله له خنډونو، شرایطو او له ګډوډیو څخه اخیستونکو محدودیتونو سره مخ وو. د جمهوري ریاست درېیمه دوره د «تحول لسیزې» له پیل سره برابره وه، چې دوامداره ثبات او همدا راز له افغانستان سره د نړیوالو همکاريو په ډول کې د بدلون ترلاسه کول و. که څه هم د تحول تر لسیزې وړاندې حکومت د حکومتولۍ د نوي نظام جوړېدو لپاره ډېرې هڅې وکړې، خو د پخوانیو څلورو لسیزو جګړو ته په پام، «د حکومتولۍ حاکم فرهنگ» په لازم ډول د حکومتولۍ ډول او ارزښتونه نه درلودل، چې د لېږد او اصلاح غوښتنې په حال کې ټولنې کې یې تمه کېږي.

افغانستان یوه تحول رامنځته کوونکي نظام ته اړتیا لرله؛ خو شړېدل، په فساد ککړتیا، پاشلتیا، موازي بنسټونه، قانوني خلاوې او... هغه څه وو، چې د افغانستان د حکومتولۍ په تړاو په کور دننه او د بهرنيانو په ذهنونو کې ترسیم شوي وو. په دې حالت کې د هیلو رامنځته کول، باور جوړول، د ادارې تحکیم، یووالی او د حکومتولۍ فرهنگ بدلون غوښت، چې د یوې ملي دندې په توګه درک شوي او د جمهوررئیس محمد اشرف غني او دولت په کاري لومړیتوبونو کې ځای لري.

دا څرګنده ده، چې د نظام د را ژوندي کولو او د تحول رامنځته کولو لپاره د قانوني جوړښتونو جوړېدو ترڅنګ، د مادرنو سیستمونو جوړول، د ستراتیژیو او پالیسیو تدوین، د ظرفیت جوړونې او مهارتونو روزل؛ هغه «ارزښتونه» چې دولت ورته احترام لري او د هغو په محور انساني او غیر انساني سرچینې تنظیموي، ځانګړی ځای لري او هغه «لاره» چې ملي ګټو ته د رسېدو لپاره د پروګرامونو د طرحې او عملي کولو لپاره غوره کېږي، برخلیک ټاکوونکې ده او همدا راز له مادي او معنوي سرچینو څخه د ګټورې استفادې لپاره نشي ردېدلی.

ملي وحدت حکومت د حکومتولۍ لپاره نوي ارزښتونه او تگلارې غوره کړې دي، چې په تېر کې يا ليدل شوې نه دي او يا ورته ډېره کمه پاملرنه شوې ده.

«سياسي واک» ته د خلکو د خدمت په سترگه کتل نوې موضوع ده او کليدي اهميت لري، په ځانگړي ډول درېوو قشرونو؛ مېرمنو، ځوانانو او بېوزلو ته، چې تل ځنډې ته شوي دي. جمهوررئيس تل «د ملت د خادم» په توگه د ځان په معرفي کولو ټينگار کړی او په وينا يې، «بايد د حکومتولۍ فرهنگ، خلکو ته د خدمت کولو په فرهنگ بدل شي».

الف - په ملي وحدت حکومت کې ارزښتونه

د قرباني وړکونکو قرداني: د جمهوررئيس غني په نوښت، د ملي وحدت حکومت کابينې د «کب نهمه»، «د هېواد د امنيتي او دفاعي ځواکونو د ملي ورځې» په نوم تصويب کړه، چې د هېواد په رسمي کاليزه کې هم وليکل شوه. د حکومت جگپوړو چارواکو او مسوولينو له هغې ډلې جمهوررئيس تل د امنيتي ځواکونو د ټيپانو عيادت کړی او د هغوی د تر ټولو غوره درملنې لارښوونه يې کړې او په دغه بهير مخامخ پخپله څارنه کوي. له قربانيانو سره د همدردۍ او له هغوی د ملاتړ لپاره جمهوررئيس په منظم ډول له قول اردوگانو ليدنه کوي او په ځلونو يې د امنيتي ځواکونو د شهيدانو تابوتونه پخپلو اوږو لېږدولي او د هېواد د شهيدانو د لوړ مقام يادونه يې کړې ده. د ټولنې مختلفو قشرونه له هغې ډلې يې علماو، امنيتي او دفاعي ځواکونه هڅولي او تل يې د هغوی د سربښندو قرداني کړې، چې د امنيتي ځواکونو د مورال زياتېدو او ملاتړ لامل شوي دي.

مشوره او اجماع پالنه: د حکومت رهبرۍ په کور دننه او بهر کې د ټولنې له مختلفو قشرونو سره له پنځوسو زياتې مشورتي غونډې کړې دي او د هېواد د ستونزو او مسائلو پر حل يې ټينگار کړی دی. د جمهوررئيس له نظره، «د افغانستان ثبات د هېواد د سياسي، ديني، ټولنيزو، رهبرانو، ملي او جهادي شخصيتونو له يووالي او پيوستون سره» اړيکه لري. جمهوررئيس په مشورتي ليدنو کې تل له ملي او سياسي شخصيتونو، چې د ملي مسايلو په اړه واحد فکر او ليد لوری لري، مننه کړې او په ملي مسايلو کې يې دا همپالنه د اهميت وړ بللې.

دين محوري: ملي وحدت حکومت د جومات او ارگ ترمنځ د فاصلې په له منځه وړو ټينگار لري. د افغانستان د مدني ټولنې د عمده برخې په توگه جمهوررئيس له ديني عالمانو سره گڼې ناستې کړې دي. هغه هڅه کړې، چې په لازمو تصميمونو سره، چې کومه فاصله د مسجد او ارگ ترمنځ احساسېده له منځه يوسي او پر ارگ باور په يوې داسې سرچينې باور شي، چې په هغې کې پرېکړې د اسلام او د افغانستان د اساسي قانون پر اساس ولاړې دي. د مسجدونو بيارغونې ته پام، د حج له پروسې د جمهوررئيس نږدې او مخامخ څارنه او د هېواد حاجيانو ته د لازمو اسانتياوو برابرول او... د هغو اقداماتو له ډلې دي، چې د حکومت له لوري ترسره شوي دي. په ورته مهال له علماوو غوښتل شوي، چې د امنيت په ټينگښت او د نشه يي توکو او فساد ضد مبارزې په برخه کې له حکومت سره اوږه په اوږه همکاري او همغږي ولري.

په حکومت کې عامه مشارکت: په وروستیو درېوو کلونو کې د جمهوري ریاست ارګ دروازې د خلکو د مختلفو قشرونو لکه مېرمنو، ځوانانو، ماشومانو، محصلینو، متشیینو، کسبه کارانو، د مدني ټولنو بنسټونو غړو، ورزشکارانو، هنرمندانو، کارگرانو او... پر مخ د «ملت کور» په توګه پرانستې وې او جمهوررئیس په مختلفو مناسبتونو، تر اوسه لسګونه زره هېوادوالو سره لیدلي دي. دا چلند د یو شمېر نورو ادارو له لوري هم څارل شوی او په لوړه کچه د خلکو لاسرسی او په اغېزناک ډول د نظریاتو وړاندې کول ممکن شوي دي.

د بیان آزادي: د ملي وحدت حکومت له نظره، د بیان آزادي د ډموکراسۍ، بشري حقونو او د هېواد د اساسي قانون یو له تر ټولو اساسي ارزښتونو څخه دی او په همدې اساس، حکومت یې تر هر څه زیاتې ساتنې او تقویت لپاره ځان مکلف بولي. تر اوسه د هېواد د رسنیو جګپوړو مسوولینو د نظرونو د تبادلې کولو، د خنډونو او ستونزو د طرحه کولو او د ستونزو د حل په موخه د ګډو کاري طرحو د تدوین لپاره له جمهوررئیس سره ګډې ناستې کړې دي.

حساب ورکول: د افغان دولت رهبري خلکو ته د چارواکو د حساب په ورکولو ټینګار او ورته ځانګړی پام کوي، چې اطلاعاتو ته د لاسرسي په تړاو د حکم صادرول ملت ته د دولت د حساب ورکولو د اهمیت ښودنه کوي. حاضر دمه، د جمهوررئیس او د حکومت د اجرائیه رئیس په ګډون، له ۹۸ سلنې زیاتو حکومتي چارواکو خپلې شتمنۍ ثبت او اعلان کړي دي. همدا راز ډېری قاضیانو او له هغې ډلې په مرکز او ولایتونو کې د ابتدایه او استیناف محکمو رئیسانو، د لویې څارنوالۍ مقاماتو او د کورنیو چارو او ملي دفاع وزارت چارواکو خپلې شتمنۍ ثبت کړې دي.

ب - نوې کړنلارې

عالي شوراګانې؛ د ټولیزو پرېکړو سرچینې: د اوسني حکومت د مدیریت او رهبرۍ عمده کړنلاره په ملي مسایلو کې د مختلفو سیاسي، فرهنګي، اقتصادي، فساد ضد مبارزې او... اړخونو کې د مختلفو حکومتي چارواکو له لوري د پرېکړو پراختیا او عامل دي. حکومت له شخص څخه «بنسټ» ته د صلاحیتونو د لېږد اقدام وکړ. په هغو بنسټونو کې چې هلته د دقیقو پرېکړو امکان برابرېږي. عالي شوراګانې د دغو بنسټونو یوه برخه ده، چې په هغو کې مسوولان، د مدني ټولنې استازي او خصوصي سکتور په ازادانه ډول خپل نظر څرګندوي او جمعي پرېکړې کېږي.

متوازن انکشاف: ملي وحدت حکومت په ټولو برخو کې په متوازن انکشاف ټینګار لري؛ په وروستیو درېوو کلونو کې بودجه متوازن انکشاف ته په کتو تدوین شوې او پروژې هم په عادلانه ډول د هېواد په ټولو برخو کې ټولو ظرفیتونو او اړتیاوو ته په پام طرحه او عملي شوې دي. له یو میلیارد ډالر څخه په زیات ارزښت د ښارونو او د امکان تر کچې د کلیو ترمنځ د فاصلې راکمولو په موخه د لومړیتوب لرونکي ملي پروګرام «ولسي تړون» عملي کېدل یې یوه ښه بېلګه ده. د یادونې وړ ده، چې د ملي وحدت حکومت په درېوو کلونو

کې په نورستان ولایت کې پراختیایي پروژې د تېرو ۱۳ کلونو په پرتله دوه برابره شوې دي او په لومړي ځل نورستان ولایت د پاڅه سرک خاوند شو؛ همدا راز زرنج ښار ته پام، چې اټکلیز نفوس یې له ۴۰۰ — ۶۰۰ زرو تنو ته رسېږي، ددې لامل شو چې دغه ښار د عوایدو درېیمه برخه حکومت ته تسلیم کړي.

ځوانول: ملي وحدت حکومت ځوانانو ته ځانگړې پاملرنه لري او تل یې د حکومت په پروگرامونو کې د ځوانانو پر محوریت ټینګار کړی او د دې لپاره چې د حکومت په پروگرامونو او ټولنې کې د ځوانانو رول لا ډېر غښتلی شي، جمهوررئیس ۱۳۹۶ کال د «ځوانانو» کال ونوماوه او کابینې تصویب کړ. جمهوررئیس غني ملگرو ملتونو عمومي ناستې ته پخپلې وینا کې نړیوالو ته اعلان وکړ، چې واک به د هېواد ځوانانو ته ولېږدوي او څرگنده یې کړه: «هغه نسل چې په نوییمه لسیزه کې لوی شوی او د هېواد د نفوس ډېره برخه جوړوي، د هېواد رهبري هماغوی ته په امانت سپارل کېږي. یو نسلي بدلون د ترسره کېدو په حال کې دی، ځکه ځوانان په ټولو کچو کې ځواکمن شوي دي. دا نسل به هماغه نسل وي، چې اوسنی حکومت به، په خدمت محور او ښاروند محور لورې ته اصلاح کړي.»

له ولایتونو سره د اړیکو ټینګښت: په تېرو درېوو کلونو کې په ټول هېواد کې له مرکز سره د ولایتونو اړیکې ډېرې غښتلې شوې دي؛ جمهوررئیس په دوامدار او منظم ډول د ویډیو کنفرانسونو له لارې له سیمه ییزو حکومتي چارواکو سره په اړیکه کې دی او هغوی د کابینې غونډو او د عالي شورا گانو غونډو ته راغوښتل شوي دي او ترڅنګ یې ولایتونو ته د چارواکو سفرونه هم زیات شوي دي. اوسمهال، د تېر په پرتله د هېواد له لرې پرتو سیمو واضح تصویر شته دی او دوه اړخیزه لاسرسی په ښه ډول برابر شوی دی.

د مېرمنو شاملول: حکومت ټینګار لري، چې د ښځو، ځوانانو او بېوزلو درې قشرونه به له حاشیې څخه متن ته راوړي. د ملگرو ملتونو امنیت شورا د ۱۳۲۵ پرېکړه لیک د عملي کولو په موخه، د جگړې او تاوتریخوالي په مخنیوي کې د مېرمنو رول زیاتېدا پراساس د ملي عمل پلان برابر شوی او په سمپوزیمونو، گمارنو، ظرفیت جوړونې او اقتصادي ملاتړ غونډو کې د مېرمنو پراخ حضور ته بېسارې زمینه برابره شوې ده.

اطلاعاتو ته د خلکو د لاسرسي چټکتیا او اسانتیا: صحیح، پر وخت او بشپړ ډول خلکو او رسنیو ته د معلوماتو رسولو بهیر ته د ملي وحدت حکومت جدي تیاری او همدا راز د بیان ازادۍ ساتنه او تقویت او د هغه د فرهنگ بنسټي کول، په حقیقت کې په هېواد کې د ځواب وینې، رویتیا او څارنې اصل د تحقق په موخه دی، چې په ټولنه کې د حقوقي او قانوني زېربناوو د کموالي او په عمومي او مسوولو بنسټونو کې ډېر کمزورګه او کمزوری دی. په دې برخه کې د جمهوررئیس له لوري لازم قوانین توشیح شوي او حکمونه صادر شوي دي.

اقدامات او لاسته راوړنې

لومړۍ برخه: بهرنی سیاست

جمهوررئیس محمد اشرف غني د شرایطو په درک کولو، په دې موخه چې د افغانستان بهرنی سیاست له یوې دقیقې سرچینې د یوې نړیوالې ډیپلوماسۍ له معیارونو برخمن شي، هېوادونه او نړیوال سازمانونه په پنځو کړيو وېشلي دي:

- لومړۍ کړۍ: شپږ ګاونډي هېوادونه؛
- دویمه کړۍ: اسلامي نړۍ؛
- درېیمه کړۍ: شمالي امریکا، اروپا، جاپان، استرالیا او د ناټو او ایساف غړي هېوادونه؛
- څلورمه کړۍ: آسیا؛
- پنځمه کړۍ: نړیوال انکشافی سازمانونه، د ملګرو ملتونو سازمان، څو ملتي شرکتونه، نړیوالې مدني ټولنې او اړوند غیر حکومتي سازمانونه.
- «زموږ د بهرني سیاست موخه د دولتونو، سازمانونو، ځواکونو او شبکو ترمنځ د همکارۍ بستر برابرول دي.» او په بهرني سیاست کې مهم مطرح مسایل په لاندې ډول دي:
- د ملي امنیت ټینګښت (څو افغانستان ته د ستراتیژیکې ژورتیا په توګه کتل له منځه ولاړ شي)؛
- اقتصادي هوساینه او ځان بسیاینه (چې په رغاونکې همکارۍ او تعامل کې کولای شو له نورو سره له جیواکانومیک موقعیت څخه ګټه پورته کړو)؛
- په نړیوال نظام کې افغانستان ته د باور ښل (څو وکولای شو له نړیوالې ټولنې سره په ګډ لیدلوري د شریکانو په توګه ګډ کار او فعالیت وکړو)؛
- د ځمکنۍ بشپړتیا او یووالي ساتل (چې د نړیوالو تعاملاتو له لارې کولای شو د بهرني یرغل مخه ونیسو)؛
- د ملي ګټو ساتل (چې له هغه پرته په سیمه کې ثبات او هوساینه نشي ټینګېدای)؛
- او د تقابل له نقطې د تعامل نقطې ته د افغانستان بدلول (څو زموږ هېواد غني او د آسیا په څلور لارې بدل شي).

الف - سیمه ییزې اړیکې

د شته همکاريو چوکاټونه، په متقابل احترام د ولاړو اړیکو په ژورتیا د «کابل پروسه» او سیمه ییز سازمانونه دي.

۱- ریکا (RECCA)

هغه لید لوری، چې د افغانستان لپاره د سیمه ییزو اقتصادي همکاريو کنفرانس (ریکا) له لوري ترسیم شوی، د توکو او انرژۍ د ډاډمنې تېرېدونکې لارې په توګه د هېواد د مقام تثبیت دی. په ورته مهال په سیمه کې د اقتصادي ثبات ګډوډېدو یو عمده لامل په هېواد کې د نامنیو دوام دی.

د ریکا شپږمه ناسته په ۲۰۱۵ کال (۱۲ - ۱۳ وری ۱۳۹۴) په کابل کې جوړه شوه او له ۷۰ د زیاتو هېوادونو او نړیوالو سازمانونو استازو د بندرونو په غوړېدا او ترانزیتی امکاناتو، پنځه اړخیزه رېل پټلۍ (چین، قرغزستان، تاجکستان، افغانستان او ایران)، درې اړخیزه رېل پټلۍ (تاجکستان، افغانستان او ترکمنستان) او لاجوردو لار بحثونه وکړل. ګډوډوالو په اقتصادي برخو کې له افغانستان سره د همکاريو اعلان وکړ او تر هغه وروسته د دوو لویو پروژو کاسا زر او ټاپي عملیاتي مرحلې په ۲۰۱۶ ز کال کې پیل شوې او ورسره د چاپهار بندر انکشافی چارې هم پیل شوې.

د ریکا اوومه ناسته د ۱۳۹۶ کال د لړم له ۲۳ - ۲۴ نېټې، د ترکمنستان په پلازمېنه عشق آباد ښار کې د سیمه ییزو اقتصادي همکاريو د زیاتوالي په موخه او په افغانستان او سیمه کې د دوامداره ثبات او پراختیا په ملاتړ، ترسره شوه. په دې ناسته کې د ۶۸ هېوادونو او نړیوالو سازمانونو استازو او جګپوړو پلاویو حضور د دې کنفرانس اهمیت او همدا ډول د سولې او ثبات په تقویت کې د افغان دولت د نړیوالو هڅو د بريالیتوب ښودنه کوي. د دې کنفرانس په حاشیه کې د لاجوردو هوکړه لیک او د افغانستان او ترکمنستان ترمنځ شپږ نور هوکړه لیکونه لاسلیک شول.

د ریکا غونډې همدا راز په ترکیه کې له منځنۍ آسیا څخه سویلي آسیا ته د انرژۍ د لېږد پروژو (کاسا زر) د نهایي هوکړه لیکونو د لاسلیکېدو لامل شوې او د ۲۰۱۶ ز کال په مې میاشت کې یې عملیاتي مرحله په رسمي ډول په تاجکستان کې پیل شوه. نړیوال بانک، د امریکا متحده ایالات، انگلستان، د اروپایي پانګونې بانک او اسلامي انکشافی بانک د دې ۱،۱۷ میلیارد ډالري پروژې د مالي تشې ډکولو ژمنتیا ښودلې ده. افغانستان ته د دې پروژې کلنۍ ګټه دا ده، چې له ترانزیت څخه به یې له ۴۵ - ۵۰ میلیون ډالر عواید او ۳۰۰ مېګاواټه برېښنا ترلاسه شي.

له بل لوري په ترکمنستان کې د ټاپي پروژې د عملي کار په پیل او د ۲۰۱۸ کال په فبروري کې په افغانستان کې د هغه په پړانستل کېدو سره د دغې مهمې پروژې د مبهمې راتلونکې په اړه ټولو شکونو ته د پای ټکی کېښودل شو. افغانستان به د ترکمنستان له صادراتي ګازو د کورني مصرف لپاره د پام وړ کچې پر اخیستو سربېره، په کلني ډول پاکستان او هند ته د ګازو د ترانزیت د عوایدو له درکه هم شاوخوا ۴۰۰ میلیون ډالر عواید او له ۵۰۰ - ۱۵۰۰ میلیون مترمکعب ګاز ترلاسه کړي.

د افغانستان په محور لويې سيمه ييزې اقتصادي پروژې د هېواد لپاره په لويو اقتصادي گټو سربېره، د کورنۍ او بهرنۍ پانگونې فضا ته هم وده ورکوي، چې په پايله کې به يې افغانستان له مصرفي اقتصاد څخه د واقعي اقتصاد پر لور حرکت وکړي.

۲- د آسيا زړه - استانبول پروسه

د استانبول پروسې تر ټولو لوی هدف، د تائيدونکو هېوادونو ترمنځ د همکاريو ډيپلوماسۍ تقويت او تر سيمې هاخوا قدرتونو په ملاتړ د اعتماد جوړول دي. دا پروسه له ترهگرۍ ضد مبارزې، نشه يي توکو ضد مبارزې، د طبيعي پېښو مدیریت، سوداگرۍ او پانگونې، سيمه ييزو بنسټونو، او ښوونې او روزنې په تړاو د باور جوړونې يادې شپې برخې لري.

د آسيا زړه څلورمه ناسته د ۲۰۱۴ ز کال په اکتوبر (۹ لړم ۱۳۹۳) کې په چين کې جوړه شوه. د دې غونډې په پرېکړه ليک کې د افغانستان پر ثبات، ملي يووالي او ځمکنۍ بشپړتيا ټينگار وشو. په دې غونډه کې د جمهوررئيس محمد اشرف غني د وينا محور، له طالبانو سره له سولې د هېوادونو ملاتړ، د سيمې په څلور لارې د افغانستان بدلېدل، په قضايي بنسټونو، حکومتولۍ، اقتصادي او فرهنگي برخو کې د هر اړخيزو اصلاحاتو راوستو ته د حکومت ژمنتيا، د نړيوالې پانگونې فعاليت ته د زمينې برابرېدل و.

د اسيا زړه پنځمه ناسته د ۱۳۹۴ د لېندۍ په ۱۸ (۲۰۱۵ دېسمبر) په پاکستان کې ترسره شوه. په دې غونډه کې په درېيو برخو ټينگار وشو. لومړۍ دا چې د افغانانو په مشرۍ او مالکيت د سولې خبرو اترو په اړه د گډونوالو هېوادونو له لوري د ژمنتيا او ملاتړ ډاډ ورکړل شو. دويم، دا چې په آسيا زړه ناسته کې د اوږدمهالي امنيت او ثبات لپاره په اقتصادي اړيکو بحث وشو او گډونوالو ټينگار وکړ، څو ټولې پروژې او سيمه ييز نوښتونه بايد بشپړ او له يو بل سره مرستندويه شي. درېيمه موضوع، د نويو امنيتي گواښونو د تعريف پر اړتيا ټينگار او له دغو گواښونو سره مبارزه کې گډه همکاري ده او هوکړه وشوه، چې گډ دريځ غوره شي او د اړتياوو په تړاو دې هېوادونه له گواښونو سره د مقابلې لپاره څرگندې خبرې اترې وکړي.

د اسيا زړه شپږمه ناسته د ۱۳۹۵ د لېندۍ په ۱۴ (دېسمبر ۲۰۱۶) په هند کې ترسره شو. گډونوالو په سيمه او په ځانگړي ډول په افغانستان کې ژر تر ژره د ترهگرۍ د مخنيوي او د دغو ډلو له ملاتړ څخه د لاس اخيستو غوښتنه وکړه او له نړيوالې ټولنې يې وغوښتل، چې خپل ملاتړ ته دوام ورکړي. د سيمې هېوادونو د سيمه ييزو همکاريو په برخه کې د افغانستان د اقداماتو او په سيمه کې د باور فضا رامنځته کولو لپاره د دې هېواد له ژمنتيا قدرداني وکړه او د افغانستان ملاتړ يې وکړ. جمهوررئيس پخپلې وينا کې وويل، چې د بنسټپالنې له ټولو اړخونو سره بايد رښتينې مبارزه وشي.

د آسيا زړه اووم کنفرانس د ۱۳۹۶ د لېندۍ په ۱۰ (دېسمبر ۲۰۱۷) د آذربايجان په پلازمېنه باکو کې د افغانستان او آذربايجان په گډ رياست، ترسره شو. په دې ناسته کې د سولې، امنيت او د افغانستان د اقتصادي پراختيا په اړه پر سيمه ييزو همکاريو خبرې اترې وشوې. جمهوررئيس محمد اشرف غني يو وار بيا سيمه ييزو گډو فرصتونو او خنډونو ته اشاره وکړه او د افغانستان په محور باثباته، هوسا او ارامه سيمې ته رسېدل يې د سيمه ييزو همکاريو د چوکاټ له لارې وبلل.

د سولې پرمخ وړو لپاره د څلور اړخیزه همغږۍ ډله جوړه شوه، چې له امله یې د سیمې او نړۍ د ډېری هېوادونو له لوري د افغانستان برحق دریځ ومنل وشو او څرگنده شوه، چې د افغانستان جگړه کورنۍ نه ده او د سیمې یو شمېر لوبغاړي له ترهگرو ډلو ملاتړ کوي. په دې تړاو د سیمه ییزې او نړیوالې اجماع په جوړېدو ټینګار وشو، چې له امله یې په سیمه کې د ترهگرۍ ملاتړي هېوادونه انزوا ته وړل شوي دي.

له ترهگرۍ سره د مبارزې سیمه ییزې ستراتیژي ته افغان حکومت د اسلام آباد (په اسلام آباد کې د اسیا زړه کفرانس - ۲۰۱۵) اعلامیې د ۲۵ مادې پر اساس د غړو او ملاتړو هېوادونو په ټوله همغږۍ انکشاف ورکړی دی. په رسمي ډول د سیمې هېوادونو له لوري د دغه ګډ چوکاټ تائید به په سیمه کې د ترهگرۍ ضد مبارزې لپاره حقوقي الزام رامنځته کړي.

د افغانستان په محور د سیمه ییزو نښلونکو پروژو پرمختګ هم کولای شو د استانبول پروسې او د ریکا اقتصادي ډیپلوماسۍ چوکاټ لاسته راوړنه وبولو. له هغې ډلې د افغانستان، ایران او هند ترمنځ د چاپېر بندر په انکشاف درې اړخیزه هوکړه لیک، د لاجوردو لارې په پرمختګ هوکړه، د درېوو هېوادونو ترکمنستان، افغانستان او تاجکستان ترمنځ د رېل پټلۍ پروژې (د آتامراد - آقینه رېل پټلۍ پرانسته) د ابتدایي مرحلې بشپړېدل، ټاپي، کاسا زر، د ډیجیټلې ورېښمو دهلیز او د ۵۰۰ کیلوولټ برېښنا لېږد ټاپ پروژې او نورو سیمه ییزو نښلونکو پروژو نومونه واخلو.

د بشري ځواک جوړونه: د یادونې وړ ده، چې تر استانبول پروسې لاندې د افغانستان د پوهنې د کمي او کیفی انکشاف او همدا راز افغان ځوانانو ته د تحصیلي بورسونو ورکړې بهیر هم عملي شوی دی. دا د بشري ځواک جوړونې په برخه کې لویه لاسته راوړنه ګڼل کېدای شي.

۳- د جمهوررئیس سیمه ییز سفرونه

افغانستان په دې هڅه کې دی، چې له خپل جیوپولیتیکی، جیواکانومیک او جیوستراتیژیک اهمیت څخه په ګټنې، د مرکزي اسیا او سویلي اسیا هېوادونو د وصل نقطه وګرځي او په همدې دلیل، د سیمه ییز سیاست د اصلي هستې په توګه له یو بل سره د هېوادونو د نښلېدو سیاست تعقیبوي:

ترکمنستان: د دواړو هېوادونو پولې «د سولې او دوستۍ پولې» په نوم اعلان شوې؛ ۲۰ هوکړه لیکونه او د تفاهم یادښتونه لاسلیک شول؛ او د ټاپي ګازو نللیکې، د ټاپ برېښنا لېږد مزي او په سیمه کې د رېل پټلۍ جوړېدو په تړاو ګډې همکارۍ رامنځته شوې.

چین: له چین سره د ملي وحدت حکومت د دوستانه اړیکو له نورو لاسته راوړنو کولای شو د ګازو او تېلو د نللیکو، رېل پټلۍ، سړک جوړونې او د نوري فایبر له لارې د نښلېدونکو پروژو یادونه وکړو، چې د دواړو هېوادونو ترمنځ یې اړیکې پراخې کړې دي. د کابل په څلورو دروازو کې د نشه یي توکو د کشف ماشینونو نصبولو لپاره د همکارۍ درې هوکړه لیکونه، د افغانستان د پوهنې وزارت له مسلکي او تخنیکي انستېټیوټ سره تخنیکي همکارۍ، د استوګنیزو ښارګوټو جوړول او د تحصیلي بورسونو ورکول د دواړو هېوادونو

ترمنځ له نورو همکاريو څخه دي. په تر ټولو تازه مورد کې، افغانستان رسماً د «یوه لار، یو کمربند» له طرحې سره یو ځای شو.

هند: ددې هېواد یو میلیارد ډالري مرسته اعلان شوې؛ د افغان - هند دوستۍ بند (سلما)، د ملي شورا ودانۍ او ستوري ماڼۍ گټې اخیستنې ته سپارل؛ له دې هېواد سره د هوايي دهلېز جوړېدل؛ د چاپهار بندر د انکشافی کارونو چټکتیا او له ترهگرۍ سره په مبارزه کې یې مرستې د یادولو دي، چې له هغې ډلې د هلیکوپټرو د ورکړې او د استخباراتي همکاريو هوکړه لیکونو لاسلیکېدل یادولی شو.

قزاقستان: د دواړو هېوادونو د سوداگرۍ کچه له ۴۰۰ میلیون ډالرو زیاته شوې؛ ۴۴ قزاقستاني شرکتونو په افغانستان کې پانگونه کړې؛ او له دې هېواد څخه د غنمو او پولادو اخیستل د افغانستان له اقتصادي طرحو څخه دي.

تاجکستان: دوه اړخیزه اړیکې غښتلې شوې دي او له هغې ډلې له ترهگرۍ سره په مبارزه کې پر پولو کنټرول زیات شوی؛ همدا راز دې هېواد د رېل پټلۍ په برخه کې همکاري اعلان کړې ده.

ازبکستان: له قزاقستان او ازبکستان څخه په تېرېدو حیرتان بندر ته د چین د رېل ګاډو د لومړي کتار رسېدل؛ ۳۵۰ میلیون ډالرو ته د دواړو هېوادونو د سوداگرۍ کچې رسېدل او په کابل کې د دې هېواد د سوداگرۍ خونې پرانستل کېدل؛ د نشه یي توکو له قاچاق سره په مبارزه کې د همکاريو هوکړه لیکونو او د ګډ امنیتي کمېسیون او عمل پلان لاسلیکېدل؛ د دواړو هېوادونو د همکاريو ۱۵ سندونه لاسلیکېدل؛ او یو میلیارد ډالرو ته د دوه اړخیزه سوداگرۍ کچې رسېدل، له دې هېواد سره د اړیکو په نوي څپرکي کې راځي. د ۵۰۰ کیلوولټ په ظرفیت د مزار شریف - هرات رېل پټلۍ او د سُرخان - پلخمری په برېښنا مزي هم هوکړه شوې ده.

ایران: د سیمه ییزو غونډو او اقتصادي اړیکو د پراختیا تر چتر لاندې د سیمه ییزو همکاريو او اړیکو زیاتېدا پر اساس د افغانستان او ایران اړیکې زیاتې شوې دي؛ پر اقتصادي مسایلو، د پولو په ټینګښت، نشه یي توکو ضد مبارزې، د اوبو او کډوالو ستونزو پر حل بحثونه شوي دي؛ او د اوبو ستونزې د حل لپاره د دواړو هېوادونو یو ګډ پلاوی ټاکل شوی دی.

پاکستان: له دې هېواد سره د اړیکو جوړېدو لپاره جمهوررئیس څو سفرونه کړي او په سوداگرۍ، اقتصادي، فرهنګي، لوړو زده کړو، کډوالو او... برخو کې د دواړو هېوادونو اړیکې پخپل ځای دي.

سعودي عربستان: د جمهوررئیس لومړنی بهرنی سفر سعودي عربستان ته و؛ له دې هېواد سره د سولې خبرو اترو په همکارۍ او همدا راز پر پانګونې هم بحثونه شوي دي؛ جمهوررئیس له ترهگرۍ سره د مبارزې په هغه غونډه کې، چې په دې هېواد کې جوړه شوې وه، ګډون وکړ؛ اوسمهال سعودي د تېر خلاف، طالبان یوه ترهګره ډله بولي.

ترکیه: د ترکیې جمهوررئیس تر پنځوسو کلونو وروسته افغانستان ته سفر وکړ؛ دواړو هېوادونو ستراتیژیک هوکړه لیکونه لاسلیک کړي؛ په کابل کې به د دغه هېواد په مرسته

يو پوهنتون جوړ شي؛ افغان سرتېري په ترڅه کې د روزنې په نوې دوره کې ګډون کوي؛ او ترڅه له افغان سولې سره همکاري کوي.

آذربايجان: اقتصادي او سوداګريز، د گازو پير، د پانګونې په بدل کې ملاتړ او عامولو، امنيتي او د قانون تنفيذ، هوايي خدمتونو، روزنې او لوړو زده کړو په برخه کې هوکړه لیکونه لاسليک شوي دي؛ زېربنايي پروژو، اړيکو او رېل پټلۍ او همدا راز پوليسو، امنيت، له پېښو سره مبارزې، ډيپلوماسۍ او انرژۍ ته پاملرنه جلب شوې؛ آذربايجان د ملي دفاع وزارت د هليکوپټرو په ترميم کې همکاري کوي؛ او د «آسان خدمت» سيستم په پراختيا کې له افغانستان سره همکاري کوي.

٤- د اسلامي همکاريو سازمان

افغانستان په وروستيو درېو کلونو کې توانېدلی له اسلامي هېوادونو سره خپلې اړيکې قوي کړي او له افغانستان څخه د اسلامي همکاريو سازمان ملاتړ ترلاسه کړي. د اسلامي همکاريو سازمان په ديارلسمه غونډه کې، چې په ترکيه کې جوړه شوه، افغان پلاوي هم په کې ګډون وکړ او د سولې او امنيت راوستو او ترهګرۍ ضد مبارزې لپاره يې د اسلامي هېوادونو ملاتړ جلب کړ. همدا راز، د دې سازمان په يوه بله غونډه کې، چې د «ساينس، ټکنالوژۍ، نوې کېدنې او د اسلامي نړۍ د عصري کولو» تر عنوان لاندې جوړه شوې وه، جمهوررئيس په دې غونډه کې د لومړني ويناوال په توګه «په ۲۱ پېړۍ کې د ساينس او ټولنې ترمنځ د راڅرګندېدونکو اړيکو» تر عنوان لاندې وينا وکړه. جمهوررئيس وويل: موږ په يو ډول اېهامي حالت کې ژوند کوو. لومړی، د ترهګرۍ وړاندوونکي بدلونونه، سياسي بې ثباتي او چاپيريالي بدلونونو موږ ته جدي زيانونه اړولي دي. دويم، وړاندوونکي بدلونونه دي. څلورم صنعتي انقلاب په وړاندوونکي لوري په حرکت کې دی او موږ ته خبردارۍ راکوي، چې د سالم مدیریت لپاره په اقتصادي برخه کې بايد هڅې نورې هم زياتې شي.» د دې سازمان په وروستۍ غونډه کې، چې د ۱۳۹۶ د لېنډۍ په ۲۲ په فوق العاده ډول په ترکيه کې جوړه شوې وه، د فلسطين د پلازمېنې په توګه له بيت المقدس څخه د ملاتړ پر اساس د افغانستان د خلکو او حکومت دريځ د جمهوررئيس له لوري په يوې هر اړخيزې وينا کې بيان شو.

سيمه ييزې اقتصادي لاسته راوړنې

چابهار بندر - له ايران او هند سره د چابهار درې اړخيزه همکاريو هوکړه ليک لاسليکول

- د ۲۰ شرکتونو د وړاندیزونو د مرحلو مخته وړل او د هغوی له لوري په چابهار بندر کې د ۴۵ هکتاره ځمکې اخيستل

- د ترانزيت، ګمرکونو او قونسلې چارو د عملي کولو لپاره د درېو کمېټو جوړول او د هوکړه ليکونو عملي کېدل

کاسا زر - د کاسا زر پروژې د جوړولو کار پرانسته (له قرغزستان او تاجکستان څخه افغانستان او پاکستان ته د برېښنا لېږد)

- د آسيا نړيوالې رېل پټلۍ پرانسته (اتامراد - امام نظر - آقينه - اندخوی)

ټاپي	- د افغانستان ملي گازو شرکت او ILF بهرني شرکت سره د ټاپي پروژې د لومړۍ مرحلې د عملي کولو هوکړه لیک لاسليکېدل، چې په کې د پروژې امنیت ټينگښت، هوکړه لیکونه، طرحه او ډيزاين، د چاپيريال او ټولنې مطالعه، ماین پاکي، د لارې د جزیاتو ارزونه او د هغو ځمکو د استملاک جزیات چې نللیکه ورڅخه تېرېږي، شامل دي.
لاجوردو لار	- د افغانستان اسلامي جمهوریت، ترکمنستان، آذربایجان، گرجستان او ترکیې ترمنځ د لاجوردو لارې پنځه اړخیزه ترانسپورتي، سوداگریز او ترانزیتی هوکړه لیک لاسليکېدل، چې د سوداگریزې راکړې ورکړې او ترانسپورتي انزوا د له منځه تلو لامل گرځي.
تراسیکا دهلبز	- د اروپا، قفقاز او مرکزي آسیا (تراسیکا) د ترانسپورتي دهلبز غړیتوب ترلاسه کول - د ۲۳ میلیون ډالرو په ارزښت د اقتصادي او ټولنیزو اړخونو د انکشاف لپاره د جاپان د بلا عوضه مرستو سند لاسلیک - له ایټالیا سره د هرات - چشت شریف د سړک جوړولو هوکړه لیک لاسلیک
له هند سره هوايي دهلبز	- د کابل - نوي ډیلي او کندهار - نوي ډیلي هوايي دهلبز جوړول - ممبې ته د هوايي دهلبز پراختیا

ب - تر سیمې هاخوا سیاست

افغانستان له هغو هېوادونو سره اړیکو ته، چې د شتمنۍ، واک او پوهې مرکزونه دي، د بهرني سیاست په درېیمه کړۍ کې ځای ورکړی او د بهرني سیاست په دې برخه کې لاندې لاسته راوړنې لري.

۱- تر سیمې هاخوا د سیاسي - امنیتي ملاتړ جلبول

افغانستان د منزوي کېدو له گواښ او د ملاتړو له لاسه ورکولو سره مخ و؛ خو د ملي وحدت حکومت د کار له پیل سره منظم پروگرامونه طرحه او تدوین شول او د پربمانه سیاسي هڅو په پایله کې د ترهگرۍ او د ملاتړو په اړه ذهنیت بدلون وموند او په نړیواله کچه د افغانستان د دریځ ملاتړ وشو.

سیاسي همکاري: بروکسل او وارسا کنفرانسونو د افغانستان نړیوال ملاتړ څرگند کړ. همدا راز په افغانستان کې د ملگرو ملتونو سیاسي ماموریت تمدید شو او ناټو له افغانستان څخه په لوړه کچه ملاتړ اعلان کړ. د چین، امریکا، پاکستان او افغانستان په غړیتوب د سولې بهیر په اړه د څلور اړخیزه ناستو ترسره کېدل؛ په برلین، نیویارک او استانبول کې د اړیکو غونډه؛ او د حکومتولۍ او اقتصادي پراختیا په تړاو د تجربو شریکولو په موخه په کابل کې د G7+ څلورمه غونډه له نورو هڅو څخه وې. افغانستان په دې دوره کې له اروپایي ټولنې، کروشیا او کاناډا سره د اوږدمهالو همکاريو هوکړه لیکونه لاسلیک کړل.

امنیتي همکاري: جمهوررئیس د وارسا په کنفرانس کې (جولای ۲۰۱۶)، د مختلفو مسایلو په ځانگړي ډول ترهگرۍ په اړه د افغانستان لیدلوری بیان کړ. تر ۲۰۲۰ ز کال پورې د افغانستان د امنیتي او دفاعي ځواکونو د تمویل ژمنه او همدا راز د هېواد د امنیتي

د ملي وحدت حکومت درې کلنو لاسته راوړنو ته لنډه کتنه (نډیز گڼه)

او دفاعي ځواکونو د ۳۵۲ زره نفري تشکیل دوام، ددې ناستې پایله وه. د ملي وحدت حکومت په دوره کې، د غیر جنګي ماموریت، روزنې، مشورې ورکولو او له امنیتي او دفاعي بنسټونو سره د مرستو تعریف وشو او د غوڅ ملاتړ ماموریت تمدید شو. همدا راز د افغانانو په مشرۍ د سولې پروسې ملاتړ وشو.

لندن کنفرانس: جمهوررئیس غني په لندن کې (۴ ډسمبر ۲۰۱۴) پخپلې وینا، له افغانستان سره مرستندویه هېوادونه دې ته اړ کړل، چې افغانستان د بدلون په حال کې دی او ملي وحدت حکومت د فساد ضد مبارزې، اقتصادي انکشاف، ظرفیت جوړونې او... برخو کې خپلې ژمنې عملي کوي.

د افغانستان او سويلي اسيا په تړاو د امريکا د ستراتيژۍ په اعلان، د امريکا متحد ایالتونو په بهرني سیاست کې د افغانستان مقام واضح شو. ددې ستراتيژۍ پر اساس د امریکايي سرتېرو شمېر زیاتېږي او شمېر یې د شرایطو پر اساس ټاکل کېږي؛ د امریکا متحد ایالتونه د افغان دولت او افغان ځواکونو ملاتړ ته دوام ورکوي او د ترهګرو ډلو په تړاو لکه په پاکستان کې د طالبانو پر وړاندې چوپ نه پاتې کېږي. دا ستراتيژي ټینګار لري، چې د افغانستان د سرنوشت ټاکلو واک پخپله له افغانانو سره دی. دا ستراتيژي د «کابل پروسې» په ګډون د افغانستان نوبتونه غښتلي کوي.

کابل ته د ملګرو ملتونو امنیت شورا د پلاوي سفر: د ۱۳۹۶ مرغومي په ۲۵ نېټه د ملګرو ملتونو یو جګپوړي پلاوي کابل ته سفر وکړ. د دې لیدنو په پایله کې د افغانستان او سیمې پر امنیتي وضعیت، سیمه ییزو همکاريو، له ترهګرۍ سره مبارزې، اداري فساد، نشه یي توکو او د هغو قاچاق، د سولې پروسې چټکولو، ټاکنو ته پر تیاریو، د حکومتولۍ په برخه کې په اصلاحاتو، د نظام په تقویت، د ښځو په مشارکت، په افغانستان او په ځانګړې ډول په امنیتي او انکشافی برخو کې د افغانستان په رول او په وروستیو درېوو کلونو کې په پرمختګونو، بحث او خبرې وشوې.

۲- تر سیمې هاخوا هېوادونو د اقتصادي ملاتړ جلوبول

بروکسل کنفرانس «د آبادۍ او سولې لپاره مشارکت» تر عنوان لاندې په پلازمېنه بلجیم کې د جمهوررئیس غني په مشرۍ د افغانستان د لوړ پوړي پلاوي په حضور کې، د ۷۵ هېوادونو او ۳۰ نړیوالو بنسټونو د استازو په ګډون، د ۱۳۹۵ کال د تلې په ۱۳ او ۱۴ نېټه (۴ او ۵ اکتوبر ۲۰۱۶) ترسره شو. په دې غونډه کې د څلورو کلونو لپاره له افغانستان سره د ګډونوالو هېوادونو له لوري د ۱۵،۲ میلیارد ډالرو ژمنه وشوه. د دې ترڅنګ «د رغاوې او سیمه ییزې همکارۍ» حاشیوي ناسته هم هممهاله ترسره شوه.

د افغانستان لپاره د لندن کنفرانس د ۱۹۹۳ کال د لېنډۍ په ۱۳ (۴ ډسمبر ۲۰۱۴) د ۵۰ هېوادونو او ۱۵ نړیوالو سازمانونو په ګډون ترسره شو او د افغانستان لپاره په غیر پوځي مرستو په کې خبرې اترې وشوې. په دې کنفرانس کې د ۱۶ میلیارد ډالرو مرستې ژمنه وشوه. چین د ۲ میلیارد یوان مرستې تر څنګ، په کلني ډول افغان محصلینو ته ۵۰۰ بورسونه ژمنه وکړه او روسیې او بریتانیا د سرتېرو په روزنه کې د همکارۍ اعلان وکړ.

۳- په ملگرو ملتونو سازمان کې استازولي

افغانستان له نوبتي او همدا راز د سيالۍ له امتيازاتو په استفادې، د عمومي فورم مرستيالي، د بشري حقونو شورا غړيتوب او د ملگرو ملتونو د عمومي فورم د کمېټې او د اقتصادي او ټولنيزې شورا غړيتوب ترلاسه کړی دی. د افغانستان په اړه د ملگرو ملتونو د امنيت شورا په درې مياشتنيو نوبي غونډو کې د افغانستان فعال حضور، کابل ته د ملگرو ملتونو د امنيت شورا د پلاوي د سفر لامل وگرځېد. کابل ته د ملگرو ملتونو امنيت شورا د ترهگرۍ سره د مبارزې کمېټې د اجرائيوي ادارې د رئيس سفر او نړيوالې ټولنې ته د يو شمېر وړانديزونو د برابرولو او وړاندې کولو او د نوموړي له لوري له ترهگرۍ ضد مبارزې په برخه کې د افغانستان د ظرفيتونو د لوړولو غوښتنه هم د لاسته راوړنو يوه برخه ده. «د افغانستان وضعيت» پرېکړه ليک اوسنی بحران نور يوه کورنۍ ستونزه نه بولي. د يادونې وړ ده، چې افغانستان په لومړي ځل «د ځای پر ځای شويو چاودېدونکو توکو له گواښونو سره مبارزې» او «د ترهگرۍ د قربانيانو د يادونې او ستاينې نړيوالې ورځې» دوه پرېکړه ليکونه په خپلواکه توگه طرحه او څارلي دي او په لومړي ځل يې د ملگرو ملتونو د امنيت شورا د اصلاحاتو پر وړاندې خپله پاليسي برابره کړې او په دې تړاو يې د حکومتونو ترمنځ مذاکراتو کې فعاله برخه اخيستې ده.

دويمه برخه: اقتصادي انکشاف

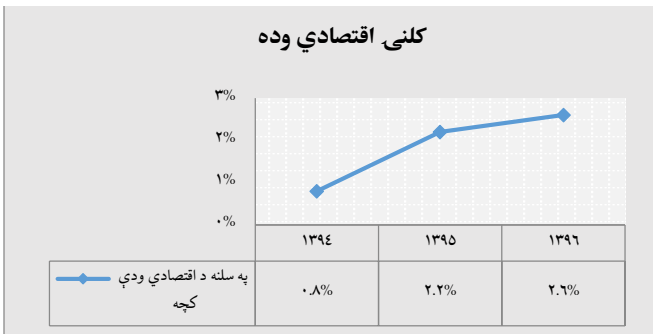
د افغانستان د دښمنانو د هيلو خلاف حکومت يوازې په امنيتي مسايلو بوخت نشو او ترڅنگ يې، اقتصادي انکشاف او ځان بسياينې ته رسېدل هم لومړيتوب وگرځاوه. په تېرو درېوو کلونو کې د اقتصادي ثبات په برخه کې بنسټي کارونه ترسره شول. افغانستان په ۱۳۹۶ کال کې د ۲،۶ سلنه اقتصادي ودې شاهد و؛ د پرسوب نرخ د امکان تر حده کنټرول شو (په ۱۳۹۶ کال کې ۳،۷ سلنه)؛ او عوايد يې له وړاندوينې زيات راټول کړل (په ۱۳۹۶ کال کې ۱۶۹ ميليارد افغانۍ). افغانستان تر ۲۰۲۰ ز کال پورې د ۳۰ ميليارد ډالرو مالي مرستو ژمنې ترلاسه کړې او ويې کولای شول، چې په مختلفو برخو کې ۱،۶ ميليارد ډالر پانگونه جذب کړي. په ۱۳۹۶ کال کې د افغانستان صادرات ۷۸۴ ميليون ډالرو ته په رسېدو ۲۷،۷ سلنه وده لرله.

الف - مالي او پولې سياستونه

ملي وحدت حکومت په داسې اقتصادي شرايطو کې کار پيل کړ، چې د هېواد د مالي سرچينو خزانه خالي وه او اقتصادي حالت له ځورتيا سره مخ و. ميلياردونه ډالره له افغانستان څخه بهر اېستل شوي وو او د راتلونکې په تړاو د بې باورۍ فضا حاکمه وه. په وروستيو څلورو کلونو کې اقتصادي وده تر ټولو ټيټې کچې ته رسېدلې وه او د کار فضا په شدت زيان ليدلې و.

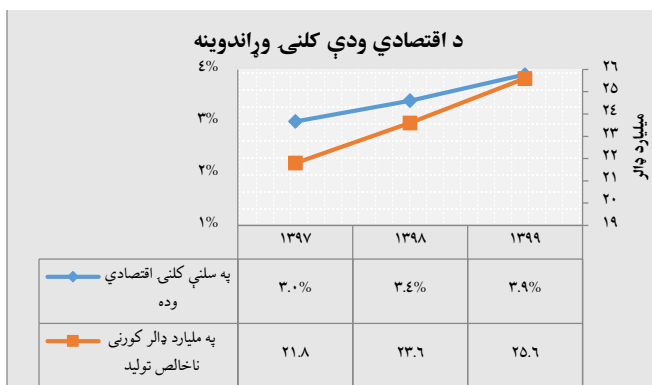
په گڼو ستونزو او خنډونو سربېره د نړيوالو ځواکونو تر وتو وروسته د افغانستان بيا راپرځولو او د تبليغاتي او رواني جگړې له لارې تېښتې ته د پانگه والو اړ اېستو پراخې هڅې روانې وې، خو حکومت هڅه وکړه، څو د يو شمېر هڅوونکو اقداماتو په ترسره کېدو د اقتصادي وضعيت د ښه والي په برخه کې ځينې گامونه پورته کړي، چې له امله يې اقتصادي وده ښه شوه، په بېلابېلو سکتورونو کې د پانگونې جذب زيات شو، ترانزيت او صادرات هم ورسره وغوړېدل.

د هېواد د اقتصادي ودې بياراگرځول: د حکومت ځينې پام وړ هڅې د دې لامل شوې، چې په اقتصادي حوزه بېرته د خلکو باور پيدا شي او په ۱۳۹۶ کال کې يې د هېواد په لوی اقتصاد مثبتې پايلې څرگندې شوې.

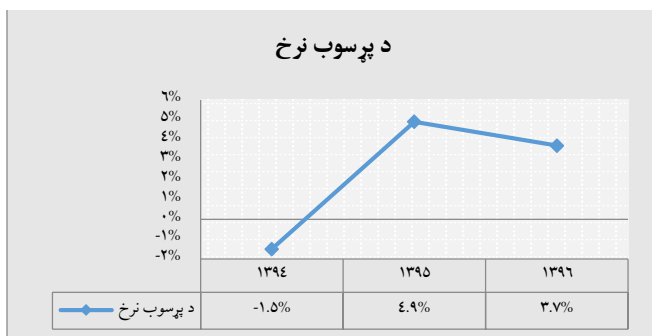
۱ انځور - په وروستيو درېوو کلونو کې د اقتصادي ودې پرتله

د ملي وحدت حکومت درې کلنو لاسته راوړنو ته لنډه کتنه (لنډيز گڼه)

۲/ انځور - په وروستيو درېوو کلونو کې د اقتصادي ودې وړاندوينه

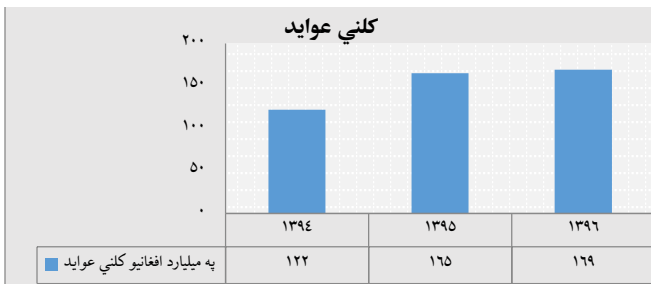
د پرسوب کنټرول او له اقتصادي ځورتيا څخه وتل: د ملي وحدت حکومت د اقتصادي برياليتوبونو له ډلې، د اقتصادي ثبات ساتل او د يوبيزو اعدادو (له ۱۰ لاندې) په کچه د پرسوب نرخ ساتل دي.

۳/ انځور - په وروستيو درېوو کلونو کې د افغانستان د پرسوب نرخ پرتله

په ۱۳۹۴ کال کې د يوې کوچنۍ دورې په استثنا، د تېرې څه باندې يوې لسيزې په پرتله، په وروستيو درېوو کلونو کې افغانستان د ملي پيسو په ارزښت او د بيو په عمومي کچه يا پرسوب کې ډېر کم نوسانات درلودل، چې د پيسو نړيوال صندوق په توگه د معتبرو نړيوالو بنسټونو له لوري يې هم ستاينه شوې او ټاکل شويو موخو ته په رسېدو کې يې د حکومت د پولي چلند ستاينه کړې ده.

مالي اصلاحات او د کورنيو عوايدو زياتېدل: د نويو عايداتي سرچينو په تشخيص او په اداري او مالي برخو کې د اصلاحاتو په عملي کېدو د افغانستان عوايد په بېساري ډول زيات شوي او په وروستيو درېوو کلونو کې، د عوايدو راټولېدو کچې، تر ټاکل شوي هدف پام وړ زياتوالی موندلی دی.

۴ انځور - په وروستيو درېوو کلونو کې په افغانستان د حکومت کلني عوايد

د سوداګرۍ او پانګونې لپاره د مناسبې فضا برابرول: د اقتصادي ودې لپاره پانګونې ته د مناسب چاپيريال جوړولو اهميت په درک کولو سره، د خصوصي سکتور وده د ملي پروګرامونو په لومړيتوب کې ځای لري او په بروکسل کنفرانس کې (اکتوبر ۲۰۱۶ کال) د عامه - خصوصي مشارکت طرحه نړيوالې ټولنې ته معرفي شوه. حکومت په پنځو ساحو کې د اصلاحياتو مقرراتو په عملي کولو سره بريالی شو، چې د ۲۰۱۷ کال «د سوداګرۍ ترسره کولو څېړنې» په نړيواله طبقه بندي کې د ۱۹۰ هېوادونو په منځ کې، «د سوداګرۍ پيل» په برخه کې دوه څلوېښتم او «د پوړونو اخیستو پروسې» په برخه کې ۱۰۱ مقام خپل کړ. په ۲۰۱۵ کال کې افغانستان د سوداګرۍ نړيوال سازمان د غړيتوب له ترلاسه کولو وروسته، ددې سازمان د غوښتنو پوره کولو لپاره ۱۷ تقينني سندونه توشيح کړي او د ستينرد په قانون کې لازم تعديلات راوړل شوي دي. ددې ترڅنګ، د چاپېر بڼې پرانستل، د لاجوردو لارې هوکړه ليک لاسليک، د آقينه - اتامراد رېل پټلۍ گټې اخیستنې ته سپارل او له هند سره د هوايي دهلېز پرانستل نويو ترانزيتي لارو ته زموږ د سوداګرو د لاسرسي لامل شوي او هغه هوکړه ليکونه چې په دې وروستيو کې له ترکمنستان او ازبکستان سره لاسليک شوي، د سوداګرۍ او ترانزيتي ستونزو وخت او لګښتونه به راکم کړي.

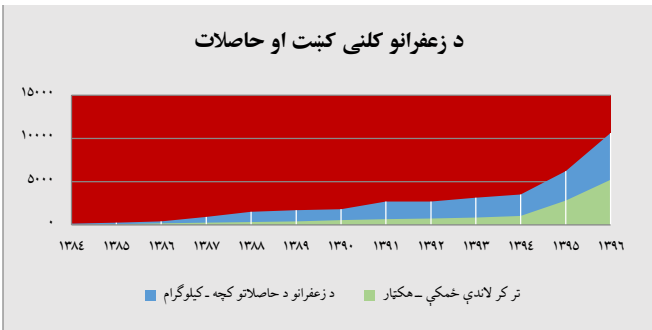
خصوصي کول او له کورنيو توليداتو ملاتړ: د عامه - خصوصي مشارکت ماډل عملي کول د حکومت له اقتصادي پروګرامونو څخه و، چې قانون يې نافذ شوی دی. همدا راز له پانګونې د ملاتړ او د کورنيو صنايعو د ساتنې قوانين هم تصويب شوي دي. حکومت په تدارکاتو کې ۲۵ سلنه کورنيو توليداتو ته ځانګړې کړې ده. دغه موارد ددې لامل شوي، چې د نړيوال بانک د راپور پر اساس، د صنايعو سکتور پراختيا ومومي او په کورنيو ناخالصو توليداتو کې يې برخه په ۱۳۹۳ کال کې له ۲,۴ سلنې څخه په ۱۳۹۵ کال کې ۴,۵ سلنې ته زياته شي.

د نړيوالو مرستو جلب او جذب: د مناسبو پاليسيو تدوين او د نړيوالو مرستو د ترلاسه کولو لپاره د اړتيا وړ اقداماتو ترسره کول له هغې ډلې مالي او اداري اصلاحات او مناسب بهرني سياست، ددې لامل شوی، چې حکومت وکولای شي د نړيوالې ټولنې پراخ مالي ملاتړ او مرستې جذب کړي. د بروکسل او وارسا په دوو کنفرانسونو کې حکومت وتوانېد د نړيوالې ټولنې شاوخوا دېرش ميليارده ډالره مالي مرستې ترلاسه کړي.

ب - کرنه او مالداري

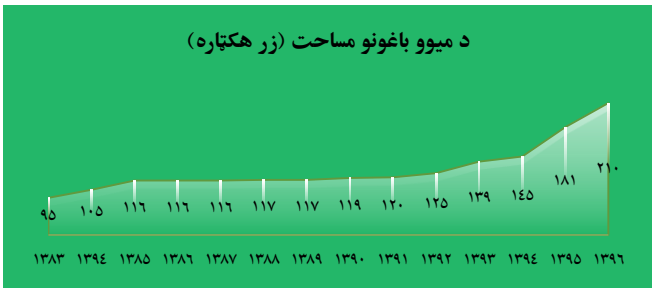
په وروستيو درېوو کلونو کې د کرنې سکتور او کلیو پراختیا لپاره ځانگړې شوې بودجه تل په لوړه کچه وه، چې په ۱۳۹۵ او ۱۳۹۶ کلونو کې په ترتیب د ملي بودجې ۷ سلنه او ۱۴،۵ سلنه جوړوي. له ۱۳۹۳ تر ۱۳۹۵ کال پورې د کرنې او مالدارۍ په سکتور کې، شاوخوا ۲،۲۵ میلیونه کسانو ته کاري فرصتونه (ورځنۍ مزد، اوږدمهالې او لنډمهالې) برابر شوي دي. همدا اوس مهال د ۲۲ سلنه بازار اړتیاوې د کورنیو کرنیزو محصولاتو له لارې برابرېږي او په ۱۳۹۵ کال کې د کرنې تولید د ۱۳۹۴ کال په پرتله، ۱۲،۴ سلنه وده کړې وه.

د زعفرانو تولید او سوداګري: د زعفرانو د برانډ په جوړولو سره، د زعفرانو ملي کمېټه، د کیفیت د کنټرول لابراتوار او د ISO تصدیق لیک وېش غوړېدلی دی.

۵ انځور - په افغانستان کې د زعفرانو د حاصلاتو او کښت ساحې کچې پرتله - په هکتار او کیلوګرام

باغداری او د میوو حاصلاتو په تېرو درېوو کلونو کې ۷ سلنه وده کړې. د بېلګې په توګه، دا دی افغانستان په نړۍ کې د میزو اووم صادرونکی (۱۵۰ میلیون امریکایي ډالر) او د بادامو یوولسم صادرونکی (۱۱۰ میلیون امریکایي ډالر) هېواد دی.

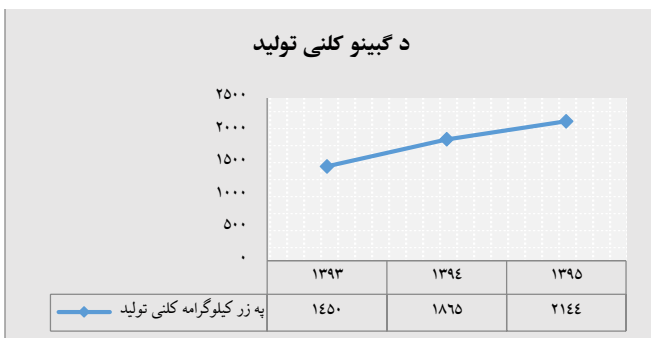

۶ انځور - په وروستيو ۱۴ کلونو کې د میوو باغونو مساحت کچه

د شنو خونو محصولات: د حکومت له لوري په ۲۹ ولایتونو کې د شاوخوا ۷۴۰۰ لویو او کوچنیو شنو خونو په جوړېدو، چې ۸ زره کسان په کې په کار بوخت وو، دغه کچه په ۱۳۹۵ کال کې ۱۳۸ زره تنو ته رسېدلې ده.

د ملي وحدت حکومت درې کلنو لسته راوړنو ته لنډه کتنه (لنډیز ګڼه)

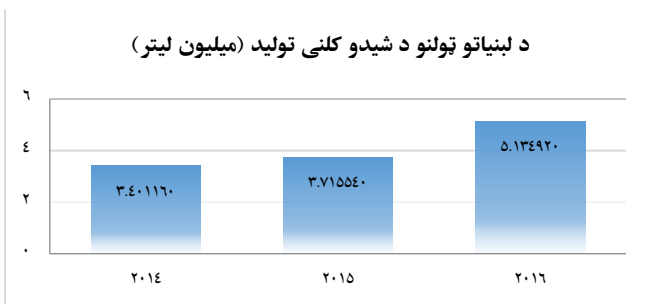
د گبینو تولید له ۲۱۰۰ ټنو څخه په زیاتېدو (په ۱۳۹۵ کال کې ۱۵ سلنه وده) دا مهال نیمایي کورنیو مصارفو ته کفایت کوي.

۷ انځور - په وروستیو کلونو کې د گبینو د تولید کچې پرتله - په ټن

د پنبې حاصلات په ۱۳۹۵ کال کې په ۱۷ ولایتونو کې د ۶۰ زره ټنو کچې ته رسېدلي دي.

د لبنیاتو تولید د ملگرو ملتونو د خوراک ادارې په همکارۍ د لبنیاتو د هر اړخیز پروگرام په عملي کولو سره، له حیواناتو گټنې او ورته بازار موندنې انکشاف کړی دی.

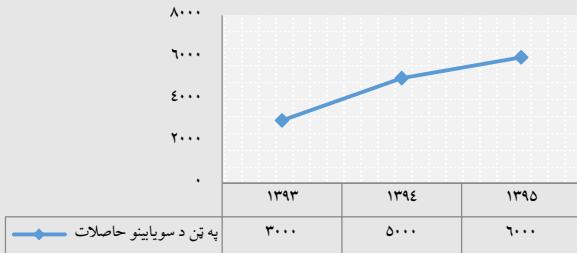
۸ انځور - په وروستیو کلونو کې د لبنیاتو ټولنو د شیدو تولید کچه - په میلیون لیتر

چرگان: په کور دننه د چرگانو تولید د کورنیو مصارفو ۵۳ سلنه اړتیاوې پوره کوي (۹۶,۵ زره ټنه)

ماهیان: په کال کې ۷ زره ټنه تولید لري، چې د روزونکو فارمونو د ۲,۵ برابره زیاتوالي له امله گڼل کېږي.

د سویابینو حاصلات: له ۶ زره ټنو څخه زیات شوي او په پام کې ده، چې تر ۲۰۲۱ کال پورې افغانستان په سیمه کې د سویابینو په لوی تولیدونکی هېواد بدل شي.

د سويابينو کلي حاصل

۹/ انځور - په وروستيو کلونو کې د سويابينو د حاصلاتو کچه - په تن

د کرنې ماډرنيزه کولو ته جدي پاملرنه کېږي او په ۱۳۹۴ او ۱۳۹۵ کلونو کې له ۹۵۰ څخه زيات کرنيز ماشين آلات (ټراکټور، د وريجو کرلو ماشينونه او...) د هېواد کروندگرو ته وېشل شوي دي. حکومت همدا راز د کرنې په ميکانيزه پاليسۍ هم کار کړی دی.

له کروندگرو ملاتړ په وروستيو درېو کلونو کې له ۲۰ زرو په زياتو کروندگرو له ۶۶ ميليون ډالرو زيات پور وېشل شوی او له ۶۰ ميليون ډالرو زيات به په راتلونکو کلونو کې ورته ووېشل شي.

زېرمتونونه له ۱۳۹۳ - ۱۳۹۶ کلونو کې د ۳۹,۱ زره کسانو په ظرفيت ۲۲۸۳ زېرمتونونه جوړ شوي او له ۱۵ تر ۶۰ ټنو په ظرفيت له ۲۵۶۶ زيات د پيازو او کچالو د ساتنې خونې جوړې شوې دي.

د پروسس او بسته بندۍ مرکزونو ته هم پام شوی او د نړيوالو معيارونو پر اساس ۱۹ مرکزونه جوړ شوي دي. همدا راز ۱۲۰۰ کشمش خونې هم فعالې شوې دي.

د کرنيزو اوبو مديريت د اوبو د ۱۶ سلنه ضايعاتو د مخنيوي لامل شوی. دا مهال ۱۴ زره هکتاره کرنيزه ځمکه د اړوندو پروژو له امله تر پوښښ لاندې ده. د ۶۷۵ پروژو په عملي کولو سره به د راتلونکو درېو کلونو لپاره شاوخوا ۲۶۵ زره هکتاره کرنيزه ځمکه تر پوښښ لاندې ونيول شي او د ۲۰ سلنه اوبو د ضايع کېدو مخنيوی به وشي، چې د کرنيزو محصولاتو د ۲۵ سلنه ودې لامل به وگرځي.

پ - د اوبو او انرژۍ مديريت

د ۴۲ برېښنا بندونو او اوبو ذخيره مختلف کاري مراحل تر لاس لاندې دي او په دې برخه کې شاوخوا يو ميليارډ ډالر خصوصي پانگونه جلب شوې ده. د طرحه شويو پاليسيو پر اساس، افغانستان هوډ لري، چې په راتلونکو ۴ کلونو کې د انرژۍ د توليد په برخه کې پر ځان بسيا شي.

د هېواد د اوبو مديريت: د حکومت تر لار لاندې بندونه کولای شي له ۲ ميليارډ مترمکعب زياتې اوبه ذخيره کړي او له ۳۶۰ زره هکتارو زياته کرنيزه ځمکه خړوبه کړي. سلما بند د ۶۱۱ ميليون مترمکعب اوبو ذخيره کولو او ۴۲ مېگاواټه برېښنا د توليد ظرفيت

په لرلو سره، چې د هند په ۳۰۰ میلیون ډالري مرسته جوړ شوی، د ۱۳۹۵ کال په غبرگولي کې گټې اخستنې ته وسپارل شو. د کابل د شاه او عروس، د فراه د بخش آباد او د نیمروز کمال خان بندونه، چې هر یو یې په ترتیب د ۹،۵ میلیون، ۱،۳۶ میلیارد او ۵۴ میلیون مترمکعب اوبو ذخیره کولو ظرفیت لري، د جوړېدو په حال کې دي. ددې درېو بندونو ترڅنگ، د بندونو جوړولو ۲۹ نورې پروژې هم تر کار لاندې دي. د یادونې وړ ده، چې د افغانستان اسلامي جمهوریت د اوبو ډیپلوماسۍ بنسټونو سند هم نهایی شوی دی.

له کورنیو سرچینو د انرژۍ تولید پروگرام جوړول: د انرژۍ د ځان بسیاینې ۵ کلنه ملي پالیسي تدوین شوې او د نوې کېدونکې انرژۍ، د خصوصي پانګونې هڅونې او د انرژۍ د مؤثریت درې نورې پالیسۍ هم ترتیب شوې دي.

د باغ درې (۲۴۰ مېگاواټ)، قلعه مامي (۴۴۵ مېگاواټ)، کجکي (۱۵۱،۵ مېگاواټ)، دویم کجکي (۱۵۰ مېگاواټ)، بخش آباد (۲۷ مېگاواټ) او دویم سروبي (۱۸۰ مېگاواټ) بندونو او د نوې کېدو وړ انرژۍ ۳۰ پروژې (۱۰۰ مېگاواټ)، ګازي برېښنا (۱۹۲+۵۲ مېگاواټ) او لمريزې برېښنا (۱۰۰ مېگاواټه) په تړاو خصوصي پانګونه جلب شوې ده. همدا راز د کاسا زر پروژې عملي کار پیل شوی، چې له امله به یې افغانستان ته ۳۰۰ مېگاواټه برېښنا ورکړل شي. په کابل، کندز، بغلان، کاپیسا، بادغیس، هرات، کندهار، میدان وردګ، غزني او... ولایتونو کې د برېښنا د وېش شبکو، سب سټېشنونو او په مختلفو ولټېجونو د برېښنا مزو پروژې عملي شوې دي.

ت - بانکداري

په تېرو درېو کلونو کې د پانګه والو د پانګونې خوندیتوب زیاتوالي لپاره، قانوني چوکاټونه او د پیسو وینځلو مخنیوي لپاره د بانکي سکتور مقررات تعدیل شوي او ورته انکشاف ورکړل شوی دی. افغانستان د نړیوالو مالي اقداماتو له خړ لېست (FATF) څخه اېستل شوی او د آسیا زېربڼایي پانګونې بانک (AIIB) غړیتوب یې ترلاسه کړی دی.

ث - کور او ښار جوړونه

د کور او ښار جوړونې ملي پالیسي او له ۸۰ زیات د ښارونو ستراتیژیک یا تفصیلي پلانونه ترتیب شوي دي. د خواجه رواش ښارګوټي لومړني فاز، اماراتو ښارګوټي، خوشحال خان، د قصې ۶۰ بلاکونو استوګنیزو پروژو او د دارالامان ماڼۍ بیارغاوونې لومړنۍ مرحله بشپړه شوې ده. له چین سره د ۱۰ زره او له قطر سره د زرو استوګنیزو کورونو جوړولو هوکړه لیک لاسلیک شوی. همدا راز له وړاندې د جوړو شویو ودانیو (Prefabricate) په صنعت هم کار روان دی.

ج - مخابرات او معلوماتي ټکنالوژي

په هېواد کې د مخابراتي شبکو د پوښښ ساحه ۸۹ سلنې او د انټرنېټ د پوښښ ساحه له ۱۷ څخه ۵۱ سلنې ته رسېدلې ده. په دې دوره کې، د هېواد په مختلفو سیمو له هغې ډلې مرکزي، ختیځو او شمال ختیځو سیمو کې د نوري فایبر شبکې زر کیلومتره غځېدلې، چې د انټرنېټي بیو د کموالي لامل شوې او د مالیاتي عوایدو کچه یې هم ۵۰ میلیون ډالرو ته رسېږي. دا مهال ۵۰ پوهنتونونه او دولتي تحصیلي بنسټونه، ۹ ښوونځي او ۵۰

دولتي ادارې له نوري فايبر شبکې سره نښلول شوې دي او په بدخشان کې د واخان له لارې له چين سره ددې شبکې د نښلېدو هوکړه ليک هم لاسليک شوی دی. ۱ افغانستان همداراز د ICT قوانينو، د الکترونيکي معاملاتو او سايبيري جرمونو مسوده برابره کړې او له انټرنېټ څخه د استفادې پر مهال د ماشومانو د ساتنې پاليسي هم طرحه شوې ده. د مخابراتي مالياتو راټولولو لپاره، رېل ټايم ډېټا منجمنټ سيستم هم عملي شوی دی.

چ - ترانزيت او ترانسپورت

افغانستان د ترانزيت په برخه کې توانېدلی، چې له مختلفو هېوادونو سره گڼ دهلېزونه جوړ کړي. د کابل او کندهار له ولايتونو د هند له نوي ډيلي او ممبې ښارونو سره عملاً هوايي دهلېزونه فعال شوي دي او په لسگونه الوتنو کې يې د کروندگرو محصولات لېږدولي دي. د عبوري الوتنو د فېس بېي په لوړېدو سره، ددې برخې عوايد له ۱،۹۲ ميليارد افغانيو څخه په ۱۳۹۵ کال کې ۲،۶۷ ميليارد افغانيو ته زيات شوي دي. د آسيا نړيوالې رېل پټلۍ (اتامراد - آقينه) او د ټاپي گازو لېږد نلليکې د پرانستو ترڅنگ، د چاپهار بندر درې اړخيزه هوکړه ليک لاسليکېدل؛ لاجوردو لار؛ له ازبکستان سره ترانسپورتي زېربنايي همکاري؛ له ترکمنستان سره دوه اړخيزه ترانسپورت؛ له چين او تاجکستان سره د درې اړخيزه ترانسپورت کارونه هم پيل شوي دي. په نيمروز، باميان او فراه ولايتونو کې نوي هوايي ډگرونه پرانستل شوي او د کندز، ډايکنډي، زابل، کابل، کندهار او... ولايتونو په هوايي ډگرونو کې د پراختيا څو پروژې بشپړې شوې دي. همدا راز په مختلفو ولايتونو کې د سړکونو او رېل پټليو ۶۳ پروژې بشپړې شوې او گټې اخيستې ته سپارل شوې دي او له شمال څخه سوېل او ختيځ څخه لويديځ ته د دهلېزونو کار پيل شوی او د دوشي - باميان سړک پرانسته شوې ده.

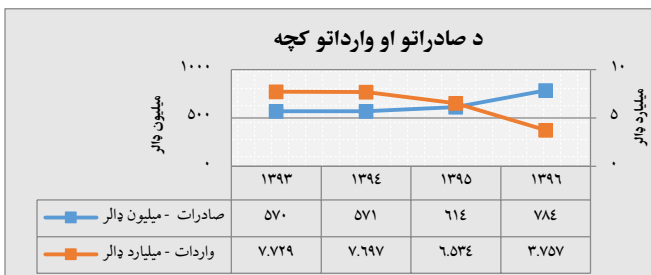
ح - کانونه

په تېرو درېو کلونو کې، په راتلونکي کې د کانونو له ضايع کېدو څخه د مخنيوي لپاره اساسي گامونه اخيستل شوي دي. د شبرغان د يتيم تاق گازو لرونکو ساحو د ۳۱ او ۳۷ غازي ځاگانو د بيارغونې، کيندنې، ازموينې او تجهيز قرارداد تړون، په AMCS+ سيستم کې د کانونو د ترسره شويو يو شمېر تړونونو ثبتول او د ولايتونو له لارې د کانونو د ساختماني توکو د ۲۲۸ قراردادونو ارزول، له عمده اقداماتو څخه دي. همدا راز د تېلو او گازو ملي پاليسي، د مالي او ملي پاليسۍ مسوده او د کان کيندنې تخنيکي مقررې هم برابره شوې ده.

خ - سوداگري او اقتصادي فعاليتونه

بروکسل کنفرانس (۲۰۱۶) د ځان بسپاينې د پنځه کلن ستراتيژيک پلان (۱۳۹۵ - ۱۴۰۰) په توگه «د افغانستان د سولې او انکشاف ملي چوکاټ» د معرفي کولو شاهد و او په همدې کال، افغانستان په رسمي ډول د سوداگرۍ نړيوال سازمان غړيتوب ترلاسه کړ. له مستهليکينو د ملاتړ قانون توشيح، د نړيوالې سوداگرۍ سازمان د غوښتنو پر اساس د سټېنډرډ قانون تعديل، د پانگونې د جواز اخيستو مراحلو کموالی او د سوداگرۍ نړيوال

سازمان له غوښتنو سره د برابرېدو لپاره د ۱۷ تقينې سندونو توشيح، د سوداگرۍ لپاره له پخوا څخه ډېره فضا مناسبه کړې ده؛ له همدې امله افغانستان د سوداگرۍ د مناسبې فضا برابرولو په برخه کې «د سوداگرۍ ترسره کولو کولو نړيوالې طبقه بندۍ» پر اساس، ۱۱ درجې پرمختگ کړی او د ۱۷۲ هېواد ځای يې نيولی دی. افغانستان په دې هڅه کې دی، چې د وچې بندرونو په جوړېدو سره د ترانزيت لگښتونه او وخت ۲۵ سلنې ته راکم کړي. اوسمهال په ۲۰۱۷ کال کې د صادراتو کچې ۷۸۴ ميليون ډالرو ته زياتوالی موندلی، چې د تېرو کلونو په پرتله پام وړ زياتوالی ښيي.

۱۰ انځور - په وروستيو کلونو کې د صادراتو او وارداتو کچې پرتله - په ډالر

د افغانستان په سوداگريزو جوړښتونو کې تنوع په وروستيو څو کلونو کې بېسارې ده. د منځنۍ آسيا هېوادونو او ايران له لارې د ترانزيتي لارو تېرېدل او د افغانستان له لارې د مالونو د لېږد لارې ډېره تنوع کړې. دې کار د بهرنيو فشارونو پر وړاندې د هېواد اقتصاد قوي کړی دی. د ۲۰۱۷ کال په فبروري کې د تورخم دروازې تړل کېدو د تېر خلاف په کورنيو بيو کم اغېز درلود.

د - د ځمکو مدیریت

د ځمکو مدیریت د ملي وحدت حکومت لپاره ځانگړی اهمیت لري او په همدې دليل، د ځمکو او اوبو شورا جوړه شوې، چې په کې پر همدې مسایلو بحث کېږي. اوسمهال د ځمکو مدیریت د ځمکولۍ چارو تنظيم قانون پر اساس ترسره کېږي او د اداري فساد مخنيوي لپاره شفاف، چټک او د اجاره ورکونې اغېزناک میکانیزمونه برابر شوي دي. په همدې اساس دولتي ځمکو ته د ملي او نړيوالو پانگه والو د لاسرسي زمینه ښه شوې ده.

ډ - تورېزم

حکومت په وروستيو درېوو کلونو کې هڅه کړې، چې تاريخي او توريستي ځايونه او زېربناوې بياورغاوي. په همدې اساس د پايداره پراختيايي موخو لپاره د گرځندوی شاخصونه او د تورېزم ملي پالیسۍ مسوده جوړه شوې ده.

درېمه برخه: امنیت او سوله

افغانستان په ۲۰۱۴ کال کې د سیاسي او اقتصادي لېږد سره هممهاله، تر ټولو مهم امنیتي لېږد هم تجربه کړ او د لسگونه زره بهرنیو سرتېرو په وتو افغان امنیتي ځواکونو بشپړ امنیتي مسوولیتونه پر غاړه واخیستل. د بهرنیو ځواکونو د ماموریت بدلون د دښمن له نظره یو فرصت و او جگړې ته یې زور ورکړ. جمهوررئیس غني ۱۳۹۴ کال د «بقا»، راتلونکي کال «د منسجمې دفاع» او ۱۳۹۶ کال «د بنسټیز خوځښت» کال ونوماوه، چې خوشبختانه په درې واړو برخو کې حکومت ښې لاسته راوړنې لري. امنیتي او دفاعي ځواکونه وتوانېدل، چې د دښمن هیلې له خاورو سره خاورې کړي او د جگړې په مدیریت سره یې په دوو سیاسي جغرافیاو د افغانستان د وېش مخنیوی وکړ. افغان هوايي ځواکونه د همکارو هېوادونو په تجهیزاتو پخپلو پښو ودرېدل. څلور کلن امنیتي پلان ترتیب شو او په عملي ډول له فساد سره مبارزه وشوه او د «توحید ملي مرکز» په جوړېدو سره د امنیتي او دفاعي ځواکونو واحد قومانده رامنځته شوه. د دښمن تعریف روښانه شو او تر بل هر وخت زیات د وسله والو ځواکونو قدرداني وشوه. همدا راز د گلبدين حکمتیار په مشرۍ له حزب اسلامي سره د سولې مذاکرات بريالي شول او په بهرني اړخ کې، د افغانانو په مالکیت د سولې له پروسې د ملاتړ لپاره نړیواله اجماع جوړه شوه او په بهساري ډول د ترهګرو په ملاتړو فشارونه وارد شول.

الف - په دوو سیاسي جغرافیاوو د افغانستان له وېشل کېدو مخنیوی

د افغان امنیتي ځواکونو له لوري د امنیتي مسوولیتونو له اخیستو سره هممهاله ترهګرو جگړې ته زور ورکړ، څو وکولای شي حد اقل یو شمېر ولایتونه سقوط کړي او افغانستان په دوو سیاسي جغرافیاوو ووېشي، خو د افغان ځواکونو مېړانې او قربانۍ په دښمن ساحه تنګه کړې، طالبانو او د هغوی ملاتړو ته د حکومت پیغام واضح شو، چې هغوی به کله هم د جگړې په ډګر کې بریالي نشي او یوازینی حل لاره سیاسي مذاکرات دي.

ب - څلور کلن امنیتي پلان؛ د ځواکونو ظرفیت جوړونه

ملي وحدت حکومت د امنیتي ځواکونو د ظرفیت لوړولو لپاره څلور کلن امنیتي پلان برابر کړی، چې د نړیوالې ټولنې په ځانګړي ډول د امریکا متحدو ایالتونو له لوري یې هرکلی شوی دی. په دې پلان کې په امنیتي ځواکونو کې پراخ اصلاحات؛ د امنیتي او دفاعي ځواکونو د ظرفیت لوړول او پر ځواکونو د پانګونې برخې شاملې دي.

پ - فساد ضد مبارزه

اداري او مالي فساد د امنیتي او دفاعي ځواکونو په لیکو کې د تلفاتو عمده دلایل دي. په دې برخه کې د ملي اردو له ۱۵۸ زرو زیات ځواکونه بایومېټریک شوي او د فساد ضد مبارزې او اصلاحاتو ترسره کولو له امله، د ملي اردو د اکمالاتو کچه ۸۵ سلنه زیاته شوې ده. په تېرو درېو کلونو کې د ملي دفاع وزارت اړوند د فساد ۱۲۵ دوسې، چې د ۳۰۷ تنو حال په کې شامل دی، ارزول شوې دي او ۹۹ جلدې یې د لویې څارنوالۍ د درنو جرمونو مرکز او د اداري فساد ضد مبارزې عدلي او قضايي مرکز ته استول شوې دي. په همدې موده کې د ملي دفاع وزارت په قراردادونو کې ۱۰ میلیارده افغانۍ سپما شوې ده.

همدا راز د دفاع وزارت اړوند ۱۲۳ قراردادي شرکتونه، چې له ژمنو يې سرغړونه کړې، جرمه شوي دي. په کورنيو چارو وزارت کې هم ۱،۷ ميليارده افغانۍ سپما شوې او د اداري فساد ۲۶۲ قضیې ارزول شوې، چې په پايله کې يې د جنرالانو په گډون ۱۱۲ تنه د تفتيش لپاره لويې څارنوالۍ ته معرفي شوي دي.

ت - د ځواکونو د مورال قوي کېدل او د دښمن واضح تعريف

د امنيتي او دفاعي ځواکونو د روحيې لوړول او د وسله والو ځواکونو د قربانيانو کورنيو ته رسېدنه، د ملي وحدت حکومت په لومړيتوبونو کې ځای لري. د ځواکونو د اکمالاتو ښه کول او د علماوو په گډون د ټولنې د مختلفو قشرونو له لوري د امنيتي ځواکونو ملاتړ په دې برخه کې د لاسته راوړنو بېلگې گڼلې شو. د شهيدانو وارثينو ته د کورونو ورکړې او تحصيلي زمينې برابرولو ته پام شوی او هغوی ته ميليونه افغانۍ وېشل شوې دي. ملي وحدت حکومت د کب نهمه «د امنيتي او دفاعي ځواکونو د ملي ورځې» په نوم ونوموله. حکومت د دښمن د روښانه تعريف په وړاندې کولو سره، درې ډلې د دښمن په توگه معرفي کړې: هغه ترهگر، چې د خلکو د ژوند په حريم بريد کوي او هغوی وژني؛ هغه قاچاقچيان، چې د هېواد امنيت او اقتصاد ته زيان اړوي؛ او د نشه يي توکو مافيا او جرمي اقتصاد مافيایي کړی، چې د ملي خيانت لامل گرځي.

ث - توحيد ملي مرکز؛ د جگړې د کنټرول لپاره

د جگړې سختولو ته د دښمن له تياري سره، د وسله والو ځواکونو اعلى سرقوماندانان جمهوررئيس غني هم د «توحيد ملي مرکز» جوړ کړ او رهبري يې پخپله غاړه واخيسته. د جگړې په لومړۍ کړښه کې له ځواکونو سره مخامخ اړيکې، د همغږۍ زياتېدل او د جگړې په پلانونو کې بدلونونه ددې لامل شوي دي، چې له ۵۲۰۰ زيات عمليات او ۱،۹ ميليونه محاربيو فعاليتونه ترسره شي.

ج - د امنيتي او دفاعي ځواکونو تجهيز

په راتلونکو ۴ کلونو کې پر امنيتي ځواکونو د پانگونې لپاره ۶ ميليارد ډالر جذب شوي او د هوايي ځواکونو د شمېر ۳ برابره کول د امنيتي او دفاعي ځواکونو د تجهيز عمده موارد دي. د امريکا او هند د لسگونه هليکوپټرو او بېلابېل ډوله الوتکو او له روسيې څخه د ۱۰ زره کلاشينکوفونو د ترلاسه کولو لپاره د نړيوالو مرستو ترلاسه کول؛ د امريکا له لوري د زرگونه زرهې موټرو پېرل او د پوځي وسايلو د ترميم لپاره د چين مرستې، افغان ځواکونه مجهز او قوي کړي دي.

چ - د ملي دفاع وزارت تشکيلاتي اصلاحات

په ملي دفاع وزارت کې ملکي کول د ۱۰ جگپوړو او ۵۰۱ افسرۍ او رياستونو د بستونو په تعديل سره ترسره شوي، چې ۲۴۵ بستونه يې د اداري اصلاحاتو له لوري د ازادې سيالۍ له لارې گمارل شوي او پاتې يې د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کمېسيون په ټوليزو ازموينو کې ملکي شوي دي. همدا راز د بريدملۍ او سرتېرو معادل ۱۸۸۱ ملکي بستونه هم د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو ادارې له لوري گمارل شوي دي.

ملي دفاع وزارت ته د سرحدی ځواکونو لېږد: د امنیتي او دفاعي ځواکونو د څلور کلن امنیتي پلان یوه برخه وه او په دې کار سره د سرحدی ځواکونو تشکیل د ۱۹،۳۲۲ پوځي بستونو له وسایلو او اړوندو تجهیزاتو سره یو ځای د ملي دفاع وزارت له تشکیل څخه د کورنیو چارو وزارت تشکیل ته ور زیات شو او د قانون عملي کولو لپاره د بندرونو او هوایي ډگرونو د پوښښ په موخه، د افغانستان د سرحدی پولیسو د تشکیلاتي جوړښت ۴ زره پوځي بستونه د کورنیو چارو وزارت په چوکاټ کې پاتې شول.

د هوایي ځواکونو بیارغاونه ددې لامل شوه، چې د وسله والو مخالفینو د خپلو او د ځمکنیو ځواکونو تجهیزاتو ته غوره زمینه برابره شي. په کور دننه په هوایي پوهنتون کې ۳۰۰ کسان پر زده کړو بوخت دي او له ۲۰۰ زیات نور له هېواده بهر د روزنې په حال کې دي. **قول اردو ته د ځانگړو ځواکونو د فرقې لوړېدل** په داسې حال کې ترسره شول، چې د ملي اردو د تشکیلاتو د مهمې برخې په توگه په عملیاتو کې اغېزناک ثابت شوي دي او دغه لوړېدنه د کوماندو ځواکونو شمېر دوه برابره کوي.

ح - د بشري حقونو مسایل

افغانستان نور د هغو هېوادونو په لېست کې نه دی، چې د دفاعي ځواکونو په لیکو کې یې ماشومان گمارل کېږي. ملي دفاع وزارت د بشرياله حقونو او بشري حقونو؛ په وسله والو نښتو کې د ماشومانو ساتنې؛ د دفاعي ځواکونو په لیکو کې د ماشومانو د گمارنې مخنیوي؛ اخلاقیاتو او پرسونل قوانینو په برخه کې ۴ پالیسي تدوین کړې دي. همدا راز په کورنیو چارو وزارت کې په دې برخه کې شاوخوا ۱۳۰ سرغړونکي څارنوالۍ ته پېژندل شوي او په ۱۳۹۶ کال کې د پولیسو لیکو ته له قانوني عمر څخه د تیتو ۱۳۶ کسانو د جذب مخنیوی شوی دی. همدا راز په جگړو کې د بشري حقونو د مراعتولو لپاره د نړیوالو بشرياله حقوقو تدوین او د کابل او ولایتونو په حوزو کې لازم تشکیل جوړ شوی دی. په دې برخه کې د ملي امنیت عمومي ریاست هم فعال دی او د دوامداره څار له لارې یې د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمېسیون، یوناما او سره صلیب له لارې مدافع وکیالانو ته د لاسرسي زمینه برابره کړې ده. همدا راز د ملي امنیت په څار خونو کې د ماشومانو د ساتنې مخنیوی شوی او د سرغړونو پر وړاندې د جزایي اقداماتو په پایله کې ۵ کسه څارنوالۍ ته معرفي شوي دي.

خ - سوله

د افغانستان په رهبرۍ د سیمه ییزې، اسلامي هېوادونو او نړۍ د اجماع رامنځته کېدل د ملي وحدت حکومت هغه بله لاسته راوړنه ده، چې د بریکس کنفرانس په اعلامیه کې هم پرې ټینګار وشو. په دې اعلامیه کې غړو هېوادونو له هغې ډلې چین او روسیې ترهګري د سیمې او نړۍ لپاره جدي ګواښ وباله او په سیمه کې یې سوله او ثبات د افغانستان له سولې او ثبات سره تړلی وباله. بین الافغاني مذاکرات د گلبدین حکمتیار په مشرۍ له حزب اسلامي سره د سولې هوکړه لیک د لاسلیکېدو لامل شول. افغانستان په دغو کلونو کې «د کابل پروسې» نوښت پیل کړ او هغه یې په بریالیتوب پرمخ وړی دی. د جمهوررئیس او سولې عالي شورا د هڅو په پایله کې د اندونیزیا جمهوررئیس کابل ته سفر وکړ او د سولې په پروسه کې یې د خپلو تجربو د شریکولو ډاډ ورکړ. په پام کې

ده په راتلونکې کې د افغانستان او اندونیزیا د علماوو او اسلامي نړۍ د علماوو له لوري د سولې په سیمه ییزو اړخونو درې کنفرانسونه جوړ شي.

د - له نشه یي توکو سره مبارزه

حکومت، د نشه یي توکو له قاچاق څخه د رامنځته شوي جرمي اقتصاد په نفیې او په پولو کې له نشه یي توکو سره په مبارزه کې د هېوادونو په همکارۍ ټینګار لري. ملي وحدت حکومت د نشه یي توکو پر وړاندې د مبارزې قانون او اړوندو پالیسیو پر تعدیل کار پیل کړی او د نشه یي توکو له جرمونو ترلاسه کېدونکو عوایدو او د پیسو وینځولو مخنیوي طرز العمل تدوین کړی دی. د قانون د تنفیذ په موخه له ۸۶۰۰ ډېر قاچاقچیان نیول شوي او ۱۵۴۹ تنه نور محاکمه شوي دي. د نشه یي توکو د پروسس ۱۵۵ لابر اتوارونه، د نشه یي توکو ۱۲ ذخیرې او له ۱۳۹۴ - ۱۳۹۶ کلونو پورې تر کښت لاندې ۴۸۶۵ هکتاره ځمکه له منځه وړل شوې ده. همدا راز پر بدیل کښت له هغې ډلې زعفرانو، د پستې باغونو، عنب او... عامولو ته پام شوی او د بدیل کښت له مختلفو پروګرامونو څخه یوازې په ۱۳۹۶ کال کې له ۶۲ زرو زیاتو کروندګر مستقیمه ګټه اخیستې ده.

څلورمه برخه: ښه حکومتولي

ښه حکومتولي د خلکو په مشارکت د فساد مخنيوي لپاره د ښو مدیریتي نظامونو د رامنځته کېدو لامل ګرځي. په دولتونو کې دا مفهوم ځانګړی مقام او اهمیت لري او ترڅنګ یې په نړیواله برخه کې هم د دولتونو د ارزونې له مهمو شاخصونو څخه ګڼل کېږي. د ښې حکومتولۍ رامنځته کېدو په برخه کې د ملي وحدت حکومت لاسته راوړنې او خلکو او نړیوالې ټولنې ته یې ژمنتیا کولای شو په درېوو برخو؛ د قانون حاکمیت، اصلاحات او برېښنايي حکومتولۍ او فساد ضد مبارزې ووېشو. د جزا کوډ، د ۴۵ سیاسي ګوندونو د جوازونو لغوه کول، د ځمکو له غصب سره پرېکنده مبارزه، د لویې څارنوالۍ تشکيلاتي اصلاحات، د ازادۍ سیالۍ له لارې د کارکوونکو د ګمارنې پروسه، د پروسو ساده کول، د برېښنايي حکومتولۍ وده، ټاکنیز اصلاحات او د حج، کانکور، پاسپورټونو ورکړه او... د ښه والي لپاره په ۲۸۷ تقينې سندونو کار روان دی او د اداري فساد ضد مبارزې عدلي او قضايي مرکز او د ملي تدارکاتو کمېسيون جوړېدل له بل لوري، ښې حکومتولۍ ته زمینه برابره کړې ده. همدا راز په ملي وحدت حکومت کې اصلاحاتو ته لاسرسی او په پرېکړو کې د خلکو مشارکت تر بل هر وخت زیات شوی او د خلکو په ملاتړ یې پام وړ پرمختګ کړی دی.

الف - قانون جوړونه

د ملي وحدت حکومت په درېوو کلونو کې د ۱۳۹۶ کال د مرغومي تر پایه، له ۲۸۷ څخه زیات تقينې سندونه، چې له هغې ډلې قوانین، مقرري او اساسنامې بشپړې شوې، تدقيق شوې او نهايي شوې دي. د دغو اسنادو له ډلې یو مهم یې «د جزا کوډ» دی، چې د پاشلتیا، تناقض او تعارض له منځه وړو لپاره حکومت د جزايي قانون په ۳۳ موردو کې تدوين کړی دی. دا قانون د حقوقي نظام، قانون حاکمیت او د افغانستان د قانون جوړونې په برخه کې د پرمختګ پر لور حرکت ګڼل کېږي. ددې قانون ځانګړنه د نویو حقوقي معیارونو پر اساس د جرمونو له تکرار څخه مخنیوی دی؛ همدا راز د ترهګرۍ، نسل وژنې، سایبر، د کډوالو او انسانانو قاچاق، اختطاف، د ماشومانو اخلاقي انحرافات، ځورونه، له دولتي کارکوونکو سره نامناسب چلند، د ځمکو غصب، چاپیریال ساتنه، ټاکنې او اداري فساد په برخه کې نوي موارد لري.

ب - د ځمکو له غصب سره مبارزه

دې موضوع ته د رسېدنې او له دې پدیدې سره د مبارزې لپاره ملي وحدت حکومت، د ځمکولۍ چارو د تنظیم قانون طرحه او توشیح کړی دی او د ځمکو او اوبو عالي شورا کې یې په دې موضوعاتو بحثونه کړي دي. ددې قانون په یوولسم او دولسم څپرکي کې په مشخص ډول د ځمکو په غصب او د هغو په جزايي احکامو بحث شوی دی. همدا راز د جزا په کوډ کې، د ځمکو غصب جرم ګڼل شوی او ورته مجازات ټاکل شوي دي. همدا راز د قانوني وضاحت په رامنځته کېدو، له ۳۸،۷ زره جریبه ځمکې څخه، د ۴۲۱ زره متر مربع کرنیزې او ۷،۵ زره متر مربع سوداګریزې ځمکې دفاع د دولت په ګټه پای ته رسېدلې ده. ۲۰۸،۷ زره جریبه نوره ځمکه بېرته د ځمکو ادارې ته ګرځول شوې او ۱۵،۸

زړه جریبه غصب شوې ځمکه لېست شوې او ۳۵۵ غیر قانوني هویتونه تشخیص شوي دي.

پ - اداري اصلاحات

د اداري اصلاحاتو په برخه کې کولای شو د حکومت عمده لاسته راوړنې او فعالیتونه د ملکي خدمتونو، سیمه ییزو ارګانونو، عدلي او قضایي، څارنوالۍ، ټاکنو او عامه خدمتونو په برخو ووېشو.

۱- د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کمېسیون لاسته راوړنې

د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کمېسیون، د برېښنایي تذکرو د ۴۹۲ خالي بستونو د ګمارنې پروسه د جمهوري ریاست د حکم پر اساس تنظیم کړه. په دې پروسه کې نوملېکنه د انټرنېټ له لارې ترسره شوه او د پایلو تثبیت هم له ماشینونو په ګټنې ترسره شو، چې د ټولو له لوري وستایل شوه. دې کمېسیون، له وزارتونو او خپلواکو دولتي ادارو سره په همکارۍ پر ټولیزو او انفرادي ازموینو څار او رهبري پر غاړه واخیسته. همدا راز کمېسیون د والیانو د مرستیالانو او ولسوالانو د اجرائو او ګمارنې د طرز العمل په ترتیب؛ د معینیتونو/ د وزارتونو او خپلواکو دولتي ادارو د مالي او اداري معینیتونو د اصلاحي مسودې طرحې ترتیب؛ او په ملکي خدمتونو کې د مېرمنو د مشارکت زیاتېدو پالیسۍ په ترتیب کار کړې او د پېرېدونکو د خدمتونو مرکز یې هم جوړ کړی دی. تر اوسه ۶۹۷ تدارکاتي بستونه، د ۸ زره ښوونکو په ګډون ۱۸ زره ۵ او ۶ بستونه له مدني بنسټونو سره په ګډ څار د ملکي خدمتونو کمېسیون له لوري ازادې سیالۍ ته وړاندې شوي دي. د ۳ او ۴ بستونو ۷ زره نورو د میکانیزم طرحه جوړه شوې ده. په دې ازموینو کې د مېرمنو لپاره پنځه امتیازي نمرې په پام کې نیول شوې دي.

د واحدې مرجع له لوري د دولتي کارکوونکو د تشکیلاتي او ذاتي چارو مرحلو ترسره کولو د انسجام په موخه، د اداري اصلاحاتو بنسټیزه کولو لپاره د چارو تنظیم هم د کمېسیون له لوري پیل شوی او همدا راز د کار د چټکتیا، د تبعیض او ملکي بنسټونو کې د غیر قانوني چلند د مخنیوي لپاره هم د اداري اجرائو قانون طرحه شوی دی. دې کمېسیون همدا راز ۳۰ مغلفې کاري پروسې ساده کړې دي.

د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کمېسیون سره د (سي بي آر) پایلو لپاره د ظرفیت لوړونې پروګرام یو ځای کول هم د حکومت له نورو اقداماتو ګڼل کېږي. اوسمهال د دې پروګرام د اصلاحاتو پلان په برېښنایي کولو کار روان دی. سي بي آر پروګرام پام وړ پرمختګ کړی او د تېر په پرتله، چې ځینې مهال یوازې په یوه کال کې ۴۲ تنه د دې پروګرام له لارې جذب شوي، په ۱۳۹۶ کال کې، ددې پروګرام له لارې ۸۰۰ تنه ګمارل شوي دي.

۲- د سیمه ییزو ارګانونو لاسته راوړنې

د والیانو ۲۱ مرستیالان چې د ملي وحدت حکومت په دوره کې ټاکل شوي، د هغوی ۷ تنه یې د ازادو سیالیو له لارې ګمارل شوي او د ۱۴ نورو ګمارنه یوازې د سیالیو تر ترسره کېدو شوې ده. همدا ډول د ولسوالانو په تړاو، د ملي وحدت حکومت له پیل تر دې دمه ۱۹۴ تنه تازه ګمارل شوي دي، چې ۱۱۸ تنه یې د ازادو سیالیو له لارې ګمارل شوي او

د ملي وحدت حکومت درې کلنو لاسته راوړنو ته لنډه کتنه (لنډیز ګڼه)

۷۶ بستونه نور یوازې د ازادو سیالیو تر ترسره کېدو ټاکل شوي دي. د مرکز او ولایتونو د ښاروالیو ۱۸ بستونه د کاري مرکو، شرایطو او د ګمارنې د ارزونې پر اساس ګمارل شوي او ۱۵ نور بستونه په نوي طرز العمل سره د ازادو سیالیو اعلان ته سپارل شوي دي. همدا راز د قوانینو او نویو طرز العملونو په طرحه کولو، د ولایتونو د ولسوالیو ۲۴ کم بستونه او د ښاروالیو ۳۱ بستونه د ازادو سیالیو اعلان ته سپارل شوي، چې تر هغه وروسته د ولسوالیو له درېیمو تر پنځمو بستونو پورې کسان د ټولیزې ازموینې له لارې ګمارل کېږي.

۳- عدلي او قضايي اصلاحات

د عدلي او قضايي اصلاحاتو د ترسره کېدو لپاره، پنځه کلن ملي پروګرام (۱۳۹۶ - ۱۴۰۰) طرحه شوی او د اداري فساد ضد مبارزې او قانون حاکمیت عالي شورا له لوري تصویب شوی، چې د عمده عدلي او قضايي بنسټونو له لوري عملي کېږي او د کابینې عدلي او قضايي کمېټه پر هغه څارنه کوي. د اداري فساد په ګډون د جرمونو پر وړاندې د مبارزې او د قانون حاکمیت لپاره دغه پروګرام په اساسي لومړیتوبونو کې ځای لري.

۴- په څارنوالۍ کې اصلاحات

څارنوالی تر بل هر وخت ډېره غیر سیاسي او مسلکي شوې ده، چې پایله یې په ټولو ولسوالیو کې د څارنوالۍ ادارو فعالول دي. همدا راز د پنځه کلنې ستراتیژۍ تدوین، د بشري سرچینو لپاره د ستراتیژۍ جوړول او د تشکیلاتو په برخه کې د عدلي او قضايي اصلاحاتو طرحې تصویب په څارنوالۍ کې له پام وړ لاسته راوړنو څخه دي. دې اداره هڅه کړې، چې د قانون تطبیق له څارنوالانو پیل کړي؛ په همدې اساس ۶۰ سرغړونکي څارنوالان نیول شوي او د مؤثریت د لوړوالي لپاره ۴۰ څارنوالان ګمارل شوي او تبدیل شوي دي. ګمارنې د شفاف کانکور له لارې ترسره شوې او بشري سرچینو ته د لویې څارنوالۍ د پام په پایله کې دا مهال د لوړې کچې د کارکوونکو ۴۰ سلنه ځوانان جوړوي. ددې ادارې د ښځینه کارکوونکو شمېر له ۳ سلنې څخه ۱۷ سلنې ته زیات شوی او یو معاونیت او ۹ ریاستونه مېرمنې پرمخ وړي.

د لویې څارنوالۍ په چوکاټ کې د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د منع مرستیالي د ۱۳۹۵ کال په زمري کې جوړه شوه او په ۲۴ ولایتونو کې د ۴۴ مېرمنو په ګمارنې سره عملاً په دې برخه کې اجراءات کېږي. د څارنوالۍ د تقویت لپاره د هغه په تشکیلاتي جوړښت کې د جنډر او بشري حقونو ریاست، د ماشومانو سرغړونو ته د رسېدنې عمومي ریاست؛ او د نړیوالو جرمونو د څېړنې ریاست شاهدان یوو. لوی څارنوال ته د مراجعینو د لاسرسۍ په موخه، هغوی کولای شي د دوشنبې په ورځو کې مخامخ ورسره وګوري، چې تر اوسه ددې پروګرام له لارې شپږ زره عریضو ته رسېدنه شوې ده.

۵- ټاکنیز اصلاحات

«۱۶ چنګاښ ۱۳۹۷» د پارلماني او ولسوالیو شوراګانو د ټاکنو ترسره کېدو نېټه اعلان شوې. د ملي وحدت حکومت په پیل کې د ټاکنو ترسره کېدو لپاره «د ټاکنیزو اصلاحاتو ځانګړې کمېسیون» جوړ شو، چې ثمره یې د ټاکنیزو قوانینو تعدیل او د ټاکنیزو بنسټونو په جوړښتونو کې د اصلاحاتو ترسره کېدل دي. د رڼو قانوني مرحلو په ترسره کېدو، غوراوي کمېټې د ټاکنو کمېسیون او د ټاکنیزو شکایتونو کمېسیون لپاره وړ کسان معرفي

کړل، چې له جمهوررئيس، اجرائيه رئيس، قاضي القضا، د جمهوررئيس دويم مرستيال او لوی څارنوال سره د گډې مصاحبې له ترسره کېدو وروسته نوي ټاکنيز کمېشنران وټاکل شول. ټاکنيزې مالي او امنيتي کمېټې هم جوړې شوې دي او اوسمهال د رايه ورکوونکو ابتدايي لړ ليک بشپړ شوی او د برېښنايي رايې ورکونې د عملي کولو پلان هم موجود دی.

۶- عامه خدمتونه

ملي وحدت حکومت د عامه خدمتونو وړاندې کولو په برخه کې توانېدلی د تېرو دورو په پرتله له خلکو سره غوره اړيکې جوړې کړي او همدا راز په خدمتونو او د سراسري پروسو په ترسره کېدو کې هم د روڼتيا په رامنځته کولو بريالی شوی دی.

کانکور ازموینه: عمده تخنیکي او مدیریتي بدلونونه او اصلاحات ددې لامل شول، چې په ۱۳۹۴ کال کې د داوطلبانو د ناکامۍ کچه د ۱۳۹۳ کال په پرتله له ۴۵ سلنې څخه ۱۳ سلنې ته راکمه شي او د ۱۳۹۶ کال ازموینه په بېساري ډول رڼه ترسره شوه او نږدې ټول داوطلبان راضي وو. د داوطلبانو هویت برېښنايي او د پایلو اعلان ماشيني شو او د هر گپوڼوال د ځانگړې آی. ډي لپاره مشخصې پوښتنې جوړې شوې.

د حج پروسه کې هم د تېر خلاف د حاجيانو لپاره غوره خدمتونه برابر شوي وو. د زیرکو لاسبندونو وېش او حاجيانو ته د برېښنايي پاسپورټونو وېش له يوه لوري او د لگښت کموالی، د ښوونکو زیاتوالی او حاجيانو ته د مخامخ الوتنو تنظیم له بل لوري، ددې پروسې په مدیریت کې ښه والی ښیي او له دې پروسې د خلکو د رضایت کچه هم زیاته شوې ده.

د پاسپورټونو وېش: له پوستي خدمتونو او آنلاین نومليکني څخه په استفادې د مراجعینو فزیکي حضور کم شوی او دې کار د مراجعینو د وخت د ضایع کېدو مخنیوی کړی. همدا راز په ایران او پاکستان کې مېشت کډوال افغانستان ته له راتلو پرته هم د برېښنايي پاسپورټونو له وېش څخه گټه اخیستی شي.

آسان خدمت مرکزونه تر یوه چتر لاندې په چټک او ساده ډول د مختلفو دولتي او خصوصي ادارو د عامه خدمتونو وړاندې کولو زمینه برابروي. دا سیستم له آذربایجان سره د هوکړه لیک پر اساس برابر شوی دی. دا ماډل د عامه - خصوصي مشارکت پر اساس طرحه شوی، چې تر اوسه یې لاسته راوړنې، د پاسپورټ وېش سیستم بیاځلي سازماندهي کول؛ د کار بازار معلوماتي سیستم بشپړول؛ د بشري سرچینو آرشیف ډیجیټلي سیستم تنظیم؛ «د موبایل له لارې د معاشونو ورکړې» پروگرام؛ او د پاسپورټونو د وېش پروسو آنلاین کول او بهرنیو اتباعو ته د کار جوازونو او ویزو ورکړه ده. همدا راز د پاسپورټونو د وېش، کار جواز او د نفوسو د احوال ساده کولو په تړاو ۱۲ پروسې هم جوړې شوې دي.

ت - برېښنايي حکومتولي

په ۲۰۱۶ کال کې د برېښنايي حکومتولي (EGDI) پراختیا شاخصونو د شمېرو راپور پر اساس، افغانستان د ۱۹۳ هېوادونو ترمنځ ۱۷۱ مقام خپل کړی، چې له ۲۰۱۲ کال څخه ۱۳ درجې لوړتیا ښیي. همدا راز د برېښنايي مشارکت شاخص کې (EPART) د ۱۹۲

هېوادونو په منځ کې ۱۰۴ ځای لرو، چې د ۲۰۱۴ کال په پرتله، ۴۸ درجې لوړوالی یا صعود ښيي. په دې شاخصونو کې ګاونډي هېوادونه ایران (۱۴۹ مقام) او پاکستان (۱۱۷ مقام) لري، چې تر افغانستان شاته دي.

د عامه خدمتونو د وړاندې کولو په برخه کې کولای شو د نړیوال هوايي غیر پوځي سازمان (ICAO) د سټنډرډونو پر اساس په ماشیني لوستونکو د لاسلیک لیکل شویو پاسپورټونو بدلول او په (کانبرا، مسکو، بڼ، نیویارک، جده او دوبي) کې د افغانستان په سیاسي استازولویو، مېشتو قونسلګریو او سفارتونو کې د ویزو ترلاسه کولو اتومات ماشینونو نصبولو ته اشاره ورکړو.

د بنسټونو او خصوصي سکتورونو په برخه کې کولای شو د اسکوډا سیستم له عملي کولو، د TARIFF او په ګمرکونو کې د برېښنايي ورکړې، د بهرنیو اتباعو لپاره په مرکز او دویمي واحدونو کې د کار جواز وېش سیستمونو برېښنايي کول یاد کړو.

د حکومتولۍ په برخه کې، د نفوسو د ثبت او احوال قانون د شپږمې مادې تعدیل په اړه تقنیني فرمان توشیح شوی او د برېښنايي تذکرې د وېش عملي کار پیل شوی دی. افیس سیستم پراخ شوی، د استخراجي صنایعو د مالي عوایدو د اطلاعاتو مدیریت برېښنايي شوی، د کډوالو معلوماتي سیستم جوړ شوی او د مجرمینو د پېژندنې په موخه په کورنیو چارو وزارت کې بایومېټریک سیستم څخه ګټه اخیستل پیل شوي دي.

د حکومت د بشري سرچینو په برخه کې د متقاعدینو لپاره په مرکز کې بایومېټریک سیستم فعال شوی او له ۳۰ زیاتو ولایتونو کې د متقاعدینو لپاره بانکي حسابونه پرانستل شوي دي. د کار او ټولنیزو چارو وزارت له لوري په مرکز او دویمي واحدونو کې د Mobile Money پروژې عملي چارې پیل شوې او معلوماتو او د شهیدانو وارثینو ته د معاشونو ورکړې سیستم بانکي شوی دی. همدا راز په ډېری وزارتونو او دولتي بنسټونو کې له برېښنايي حاضری څخه ګټه اخیستل کېږي.

ث - له فساد سره مبارزه

په تېرو درېوو کلونو کې په دې برخه کې د دولت اجرائیوي ځواک پام وړ لاسته راوړنې لري، چې په ټولیز ډول کولای شو پایله یې د رویتیا نړیوال سازمان له لوري افغانستان ته د ۱۵ امتیازاتو ورکړه او ددې سازمان د ۲۰۱۶ کال په راپور کې پنځه درجې صعود وښیو، چې په دې سره افغانستان د نړۍ له تر ټولو ډېرو فاسدو درېوو هېوادونو څخه بهر شو. همدا راز د اداري فساد ضد مبارزې د ارزونې او څار خپلواکې ګډې کمېټې (MEC) د ارزونې پر اساس د اداري فساد ضد مبارزې په برخه کې ددې کمېټې توصیوي ګراف عملي شوی، چې له امله یې دې کمېټې له فساد سره په مبارزه کې ملي وحدت حکومت قاطع بللی دی.

په وروستیو درېوو کلونو کې د ۲۰ سلنه څارنوالانو او ۲۵ سلنه د ګمرکونو د کارکوونکو د ګوښه کېدو؛ د وزارتونو د یو شمېر مرستیالانو په ګډون د ۳۰ سلنه جګپوړو چارواکو د قانوني څار؛ د شاوخوا ۶۰۰ قاضیانو د تبدیلی؛ د ښاروالۍ د ۱۰۰ کارکوونکو د ممنوع الخروج او د یو شمېر امنیتي او دفاعي مسئولینو د قانوني څار شاهدان یوو.

د اداري فساد ضد مبارزې او قانون حاکمیت عالي شورا جوړه شوې او په غونډو کې یې د فساد ضد مبارزې ته لار پرانستل شوې ده. دې شورا د ۱۳۹۶ کال د تلې په میاشت کې پخپله اوومه غونډه کې، «د اداري فساد ضد مبارزې ملي ستراتیژي» تصویب کړه، چې درې عمده موخې یې د قانون حاکمیت پر اساس د عدلي او قضایي نظام تقویت او اصلاح، د بشري حقونو رعایت او عدالت ته لاسرسی؛ د افغانستان اسلامي جمهوریت د موخو په برخه کې د اړوندو تقنیني قوانینو او اسنادو اصلاح او د اداري فساد پر وړاندې هر اړخیزه او قاطع مبارزه ده.

د ملي تدارکاتو ښه والی د تدارکاتو په قانون کې د اصلاحاتو او د ملي تدارکاتو کمېسیون او د ملي تدارکاتو ادارې په پایله کې ترلاسه شوی دی؛ هماغسې چې د رویتیا نړیوال سازمان «له ژمنې تر عمل» په افغانستان کې د اداري فساد ضد مبارزې پر ژمنو بیاکتنه تر عنوان لاندې، په افغانستان کې تدارکاتي اصلاحات «یوه روښانه نقطه او د هیلو لار» بللې او د افغانستان لپاره د امریکا متحده ایالتونو ځانګړي څارونکي (سیګار) هم د امریکا متحده ایالتونو کانګرس ته په یوه راپور کې، تدارکاتي اصلاحات د ملي وحدت حکومت لویه او مثبت لاس ته راوړنه یاده کړې ده. تر اوسه د ملي تدارکاتو په بهیر کې ۲۹،۴ میلیارد افغانۍ سپما شوې ده. حکومت دا مهال د «ملي تدارکاتو انستیتیوت» په واک کې لري، چې له امله یې تدارکات په مسلکي ډول بنسټیز شوي او د تدارکاتو برخې کارونکو ظرفیت لوړ شوی دی. د دولت رهبرۍ ته له فساد څخه د پاکو ملي تدارکاتو اهمیت تر دې کچې دی، چې د کمېسیون ټولې اونیزې او ځانګړې غونډې په مسلسل ډول ترسره شوې دي. په دې غونډو کې د ۴۱۸،۴ میلیارد افغانیو په مجموعي ارزښت د ۲۵۱۰ وړاندیز شویو قراردادونو په اړه پریکړه شوې ده. په دې بهیر کې د رویتیا ټینګښت او د فساد مخنیوي لپاره، ۱۳۶ تدارکاتي قراردادي شرکتونه محروم شوي دي.

د اداري فساد درنو جرمونو سره د مبارزې عدلي او قضایي مرکز د فساد ضد مبارزې په برخه کې له لویو مفسدینو سره د قانوني چلند په اړه د ملي وحدت حکومت یوه بله عمده کړنلاره ده. دغه مرکز د اداري فساد له ۴۰۰ زیاتې دوسیې ترلاسه کړې دي. د ملکي څارنوالۍ په برخه کې ۵۶ دوسیو ته رسېدنه شوې، چې په پایله کې یې ۳۰ تنه له دندو ګوښه شوي او ۴۲ تنه نور ممنوع الخروج شوي دي. همدا راز پوځي څارنوالۍ هم ۵ قضیو ته رسېدنه کړې، چې په پایله کې یې د کورنیو چارو وزارت ۵ موظفین بنديان شوي، ۶ تنه له دندې ګوښه شوي او ۳۳ تنه نور ممنوع الخروج شوي دي. ددې مرکز ابتدایي محکمې تر اوسه ۷۷ تنه په نغدي جریمې او بند محکوم کړي، چې د حج او اوقافو وزارت د معین، د کورنیو چارو وزارت پخوانیو معینانو او د بلخ د ولایتي شورا د یوه غړي په ګډون جګپوړي چارواکي په کې شامل دي. همدا راز په استیناف محکمه کې ۳۹ تنه په حبس او نغدي مجازاتو محکوم شوي دي. د ټولو هغو قضیو په مجموع کې، چې په اړه یې پریکړې شوې دي له ۷۹۳،۶۸ میلیون افغانیو او ۶،۷۸ میلیون ډالرو زیاتې پیسې د نغدي جریمې له درکه عواید ترلاسه شوي دي. همدا راز د ۲۱۹،۳ میلیون افغانیو او ۱،۶ میلیارد ډالرو او ۲۰،۳۵ جریبه ځمکې د بېرته ورکړې په اړه حکم شوی دی. همدا راز د ۷ میلیونه افغانیو، ۲۸۲،۲ زره امریکایي ډالرو، ۲۹۹،۵ زره پاکستانی کلدارو، ۲ موټرو او ۳۱۷ ګرامه سرو زرو د بېرته ګرځولو په اړه حکم شوی دی.

د اداري فساد ضد مبارزې ملي ستراتيژۍ تدوين هغه بله لاسته راوړنه ده، چې تېرو ناکامو تجربو او ورسره د واقعي چلند د پايلو په رڼا کې جوړه شوې ده. ددې ستراتيژۍ موخه د اساسي قانون د ۷۵ مادې د ۳ فقرې حکم په رڼا کې؛ د +GV غونډې او بروکسل کنفرانس (۲۰۱۶) په گډون په نړيوالو غونډو کې د ملي وحدت حکومت او په سر کې يې د جمهوري رياست عالي مقام دفتر د ژمنو په تړاو عملي اقداماتو او په حکومتي بنسټونو د خلکو د باور بيا را ژوندي کولو ته د زمينې برابرول دي. دا ستراتيژي ورځنيو او پټياو ته په کتو د ملي او نړيوالو شنونکو د نظرياتو په پايله کې جوړه شوې، چې په پنځو سکتورونو کې اجرائيوي پنځه محوره لري: ۱- ملي سياسي رهبرۍ تقويت او د اصلاح غوښتونکو شبکو تقويت؛ سياسي سکتور؛ ۲- په امنيتي سکتور کې د اداري فساد له منځه وړل، په ځانگړي ډول په کورنيو چارو وزارت کې؛ امنيتي سکتور؛ ۳- د بنياسته سالارۍ پر اساس د ملکي خدمتونو جوړول او د ملکي خدمتونو په ټاکلو کې د واسطې او مداخلو پای ته رسول؛ ملکي خدمتونو سکتور؛ ۴- عدلي او قضايي اصلاحات او د اداري فساد تورنو څار؛ عدلي او قضايي سکتور؛ ۵- مالي او بودجي سالم مدیریت، په داسې ډول چې مرستې شفافې او د څار وړ وي او د (National Charter of Accounts) ملي حساباتو، مقرراتو او اصولو پر اساس تفتيش شي؛ مالي سکتور. ددې ستراتيژۍ پام هغو وزارتونو ته دی، چې نږدې ۷۰ سلنه عوايد بېرته پخپله مصرفوي.

اطلاعاتو ته د لاسرسي پراختيا د ملي وحدت حکومت له لوري «اطلاعاتو ته د لاسرسي قانون» په توشيح سره ښه شوی دی. د حکومت اقدامات ددې لامل شوي، چې په ۲۰۱۷ ز کال کې د یونسکو په طبقه بندۍ کې افغانستان د بيان ازادۍ له سرې ساحې ووځي او په شپې ساحې کې راشي؛ د مطبوعاتو ازادۍ شاخص په جدول کې دوه درجې صعود وکړي او په ۱۲۰ ځای کې واقع شي؛ او د سويلي آسيا او مرکزي آسيا د ۱۳ هېوادونو ترمنځ د بيان ازادۍ شاخصونو په درجه بندۍ کې څلورم مقام ترلاسه کړي؛ او د بې پولې راپور ورکونکو له لوري رسنيو ته د ځواب ويونکي حکومت په توگه معرفي شو. ملي وحدت حکومت د ليکوال، مصنف، هنرمند او څېړونکي يا (کاپي رايټ) حقونو قانون نافذ کړ او د همغږۍ د اونيزو غونډو له لارې يې د وياندويانو د ځواب وينې کچه زياته کړې ده. جمهوررئيس د رسنيو له مسوولينو او خبريالانو سره څو غونډې کړې دي او هغوی ته يې عالي دولتي مډالونه ورکړي. اوسمهال د ملي ټلويزيون خپرونې سرحدي ولايتونو ته هم پراخې شوې دي او د ملي راډيو د خپرونو کچې ۲۳,۶ سلنه او د ملي راډيو ټلويزيون د خپرونو کچه ۳ سلنه وده کړې ده. د ټوليزو خصوصي رسنيو د فعاليت او تاسيس مقررې، د فعاليت ازادي؛ د رسنۍ او بنسټ د تاسيس شرايط؛ د رسنيو د کارکونکو حقوق او مکلفيتونه؛ د رسنيو سرغړونې؛ د ماليې ورکړه؛ د فعاليت جواز او... روښانه کړي او د خبريالانو د امنيت او خونديتوب لپاره يو قوي سند دی. ددې طرحې د تعديل په عملي کولو سره د ټوليزو رسنيو د بانکي تضمين او حق الامتياز مقررې په ځينو مواردو کې ۹۰ سلنه کمه شوې ده. د يادونې وړ ده، چې د ټوليزو رسنيو د قانون په تعديل «د رسنيو د سرغړونې او شکايتونو ته د رسېدنې کمېسيون» جوړ شوی دی.

د بيان له ازادۍ ملاتړ او د رسنيو فعاليت له مختلفو لارو ترسره شوی دی. جمهوررئيس په مختلفو وختونو کې د رسنيو ملاتړ کړی او د بيان ازادۍ او اطلاعاتو ته

د لاسرسي ټينگښت په برخه کې يې د ټوليزو رسنيو اړوند قوانينو ښه تطبيق او همدا راز خلکو او رسنيو ته پر وخت او د سمو معلوماتو ورکولو بهير چټکتيا په موخه دوه حکمونه صادر کړي دي. ددې ترڅنگ د چاپي، غږيزو، خپرنډويه ټولنو او اژانسونو د ستونزو له منځه وړو او د مالي ستونزو له وجې د بندېدو مخنيوي لپاره هم حکم صادر کړی دی. اطلاعاتو ته د لاسرسي قانون د احکامو پر اساس په ۱۳۹۴ کال کې اطلاعاتو ته د لاسرسي او څار کمېسيون جوړ شو. تر اوسه ددې کمېسيون لاسته راوړنه دا ده، چې «اطلاعاتو ته د لاسرسي ملي ستراتيژي» يې تدوين کړې، چې د ۱۳۹۶ کال په زمري مياشت کې يې د اجرائيه رئيس ډاکتر عبدالله عبدالله په حضور کې مخکنه وشوه. «په عمل کې اصلاحاتو ته د لاسرسي رښتيني کېدل» ددې ستراتيژي عنوان دی، چې له ۱۳۹۶ تر ۱۳۹۹ کلونو پورې برابرې شوې ده. د حکومت بل اقدام د خبريالانو او رسنيو د امنيت او خوندیتوب لپاره د همغږۍ گډې کمېټې جوړول دي، چې رياست يې د جمهوري رياست دويم مرستيال پر غاړه دی. دې کمېټې تر اوسه د خبريالانو پر وړاندې د تاوتریخوالي د ۱۷۲ قضيو ۸۶ سلنې ته رسېدنه کړې ده.

له پرانستې حکومتولۍ مشارکت سره يو ځای کېدل يو نړيوال نوبت دی، چې د پرانستې حکومتولۍ مشارکت ليدلوري رښتيني کولو، د شفافيت لوړولو له لارې د عامه خدمتونو او پاليسيو د کيفيت ښه کولو او د ملي پاليسيو د عملي کولو په طرحه کې د عامه مشارکت د ټينگښت په موخه دی. افغانستان توانېدلی د ۸۸ سلنه معيارونو په پوره کولو سره، د ۱۳۹۵ کال په لېنډۍ مياشت کې د پرانستې حکومتولۍ مشارکت غړيتوب ترلاسه کړي. د جمهوري رياست عالي مقام دفتر عمومي رياست په چوکاټ کې د افغانستان د پرانستې حکومتولۍ مشارکت سکرتریت د همدې بنسټ د يوه غړي په توگه د خپلو ژمنو د عملي کولو لپاره د تخنيکي او لازمو اسانتياوو په موخه جوړ شوی دی. دا سکرتریت توانېدلی، چې د ملي عمل لومړنی پروگرام، چې ۱۰+۱ ژمنې په کې شاملې دي، تدوين کړي.

پنځمه برخه: ټولنيزه پرمختيا

په نورو برخو کې ښو لاسته راوړنو ته په کتو د ټولنيزې پرمختيا لرليد روښانه او هيله ښونکي دی. هغه ملي او پرمختيايي پروژې چې د حکومت په کلکې ارادې د پلې کېدو په حال کې دي، په بېلابېلو سکتورونو کې دوامداره اصلاحات او د باثباته افغانستان په اړه ملي او بين المللي اجماع او د ملاتړ خپلول، د ټولنيزې پرمختيا لپاره مناسب ټولنيز بسترونه رامنځته کړي دي، تر دې چې حکومت ته يې دا توان ورکړی دی چې د ټولنيزې پرمختيا په مسائلو کې په بېلابېلو اړخونو کې ښه خوځښت او د اصلاحي پروگرامونو د عملي کولو او طرحه کولو په برخه کې ښه پايله ولري.

الف - روغتيا

له نيکه مرغه په تېرو درېو کالو کې مو هېواد د عامې روغتيا په برخه کې هيله ښوونکي برياليتوبونه لرل. په دغه دوره کې افغانستان وکولای شوی د روغتيا نړيوال سازمان څخه د ختيځې مديترانې د حوزې په ۲۴ هېوادونو کې د ۲۰۱۷ کال د تباکو د مخنيوي د نړيوالې ورځې جايزه ترلاسه کړي. د اندرا گاندي د ماشومانو د روغتيا انستېټيوټ د ماشومانو د سوځيدنې د برخې مسوول ډاکټر حبيب الرحمان قاسم په دې بريالۍ شو چې په ۲۰۱۷ کال کې د Zora Janzokovic Prize په نوم معتبره نړيواله جايزه ترلاسه کړي. دغه شان په کابل کې د لومړي ځل لپاره د پروفیسور تابش بختياري په مشرۍ افغاني متخصصانو پښتورگي پيوند کړ.

روغتيايي نظام مديريت: ملي وحدت حکومت ورته پاملرنه زياته کړې او په دې برخه کې اساسي کارونه شوي دي. د افغانستان د روغتيا ډموگرافي لومړنۍ سروې د ICF اداري په تخنیکي مرسته ترسره شوه، چې تر ډېره يې د روغتيا په سکتور کې د مور او ماشوم، ايډز، پاکو اوبو لاسرسي، ښوونې او روزنې، د تشاب اسانتياوو، د کورنۍ د تنظيم څرنگوالي او ... برخو کې د معلوماتو تشه ډکه کړه. د روغتيايي معلوماتو لومړنۍ زېرمه (Data Warehouse) له روغتيايي شمېرو نه د ښې گټې اخېستو او په پلان جوړونه، تصميم نيونه او د برنامو په څارنه کې د ښې استفادې په خاطر جوړه شوې ده. «د افغانستان طبي عالي شورا» جوړېدل هغه گام دی چې له لارې به يې د روغتيايي خدمتونو کيفيت او د ډاکټرانو ښوونيزې برنامې لوړې او ښې شي چې له امله به يې د ناروغانو خونديتوب زيات شي. همدارنگه حکومت د خصوصي - عامه مشارکت کار په دغه برخه کې د جمهوريت، علي جناح، د ننگرهار د گردو او شيخ زايد روغتونونو څخه پيل کړی دی. د يادونې ده، چې تر دې مهاله په ۹ قوانينو او مقرر او ۱۴ ستراتيژيو او پاليسيو کار شوی دی، چې له هغو نه د يو څو په تصويب سره د هغو چوکاټ او همغږي تعريف شوې ده. په ۱۳۹۶ کال کې د فساد ۸۴ قضیې پېژندل شوې او ۱۸۴ تورن عدلي او قضايي ارگانونو ته پېژندل شوي دي.

د درملو کنټرول مهمه برخه ده، چې د بهبود لپاره يې د درملو او روغتيايي محصولاتو د چارو د تنظيم ملي اداره او د خوړو او درملو د کيفيت د تضمين لابراتوار جوړ شوی دی. بله طرحه د هېواد په بازارونو کې پر درمل پلورونکو د څارنې په خاطر د درملتونونو ځنځيري کول دي، چې هر ځنځير کې پنځه سوه درملتونونه شامل دي او که د ځنځير هر مسوول

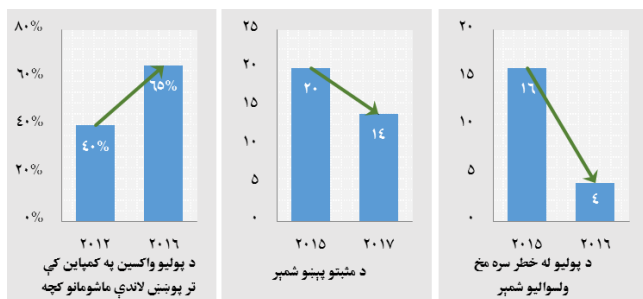
سرغړونه وکړي د ټول ځنځير سرغړونه بلل کېږي او ځواب ويونکي دي. ملي وحدت حکومت په خپلې کاري دوره کې ۸۱۳ کورني او ۱۱۳ بهرني شرکتونه د بې کیفیته درملو او قاچاق په خاطر لغوه کړي او شاوخوا ۱۷۰ ټنه بې کیفیته او تاریخ تېر درمل يې له منځه وړي دي.

دولتي روغتیايي تاسیساتو کې له ۳۵۸ روغتونونو او تر ۲۰۰۰ زیات روغتیايي مرکزونه شامل دي، چې له دې ډلې ۲۰۵ يې په وروستیو کلونو کې جوړ شوي دي. د شیخ زاید ۱۰۰ بستریز روغتون چې د اعصابو د جراحۍ مرکز هم لري او یولس کاله بند پاتې و، گټې اخیستنې ته وسپارل شو. د گردېز ۱۰۵ بستریز ولايتي روغتون، په بامیان کې ۱۴۰ بستریز روغتون، په پنجشېر کې ښځو ته ځانگړی شوی ۱۲۰ بستریز روغتون، په سرپل کې ۱۰۰ بستریز روغتون او د زړه سوري لرونکي ماشومانو د درملنې لپاره په کابل کې روغتون جوړ شوی دی. په دې وروستیو دوو کلونو کې په کلیو او لرې پرتو سیمو کې ۴۰۰ روغتیايي مرکزونه جوړ شوي دي.

د روغتیايي خدمتونو وړاندې کول په بېلابېلو برخو کې ښه شوي دي. د بېلگې په توگه د اساسي روغتیايي اسانتیاوو کچه لږ تر لږه په هر مرکز کې یوه مېرمن وه، چې په ۱۳۹۶ کال کې ۹۵ سلنې ته رسېدلې ده، چې د سرطان ناروغیو د دوه مرکزونو په جوړېدو سره په ۱۳۹۵ کال کې شاوخوا درې نیم زره ناروغانو ته رسېدنه شوې ده. همدا راز گرځنده کلینکونو کوچیانو ته ۵۰۰ ځله روغتیايي خدمتونه وړاندې کړي دي.

د څښاک پاکو اوبو ته لاسرسی په ۲۰۱۲ کال کې د ۱۹،۳ سلنه ودې په پرتله، په وروستیو درېوو کلونو کې ۶۵،۳ سلنه وده کړې ده. باید وویل شي، چې د کلیو او پراختیا پروگرامونو په چوکاټ کې ۲،۹ میلیون کلیوالو د څښاک پاکو اوبو ته لاسرسی موندلی دی.

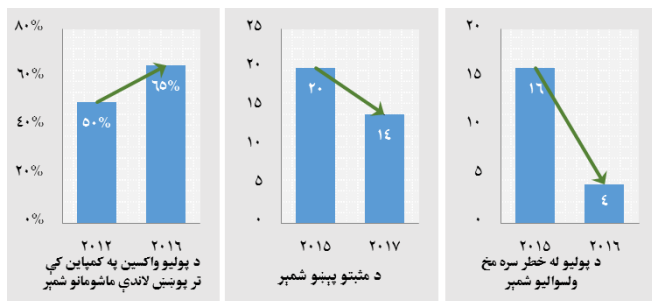
د ماشومانو له گوزن سره مبارزه د ملي وحدت حکومت پر مهال په ملي او ولايتي کچه رویتین پروگرامونو کې د پولیو زړقي واکسین (IPV) معرفي شوی دی. په مشخص ډول په ۱۳۹۶ کې له نهو میلیونو زیات ماشومان چې عمرونه یې تر پنځو کم وو، د پولیو په سراسري کمپاینونو کې او له پنځه میلیونو زیات ماشومان په فرعي کمپاینونو کې تر پوښنې لاندې نیول شوي دي.

۱۱ انځور - په وروستیو کلونو کې د واکسین کمپاین پوښنې پرتله، د مېتو پېښو شمېر او د پولیو له خطر سره مخ ولسوالیو شمېر

د ملي وحدت حکومت درې کلنو لاس ته راوړنو ته لنډه کتنه (لنډیز گڼه)

د مور او نو زېږي روغتيا، د مېندواری، مور، نو زېږي، ماشوم او ځوانانو لپاره له ۲۰۱۷ څخه تر ۲۰۲۱ پورې په ملي ستراتيژي بيا کتنه شوې ده. دا مهال ۸۷ سلنه لوستې قابلي اړتيا وړ او اساسي خدمتونه ترسره کوي.

۱۱ انځور - په وروستيو کلونو کې تر زېږون وړاندې او وروسته روغتيايي اسانتياوو پرتله

په شرايطو برابر ۵۸ سلنه (شاوخوا ۱،۵ ميليون) کسانو ته د پنتا واکسين عملي کول يوه بله لاسته راوړنه ده. هغه ماشومان چې د ماشومتوب دوره کې يې ټول واکسينونه اخيستي دي په ۲۰۱۰ کال کې ۲۹،۲ سلنه وو، چې په ۲۰۱۶ کال کې ۴۶،۷ سلنې ته لوړ شوي دي. د ماشومانو د تلفاتو د کچې کمولو لپاره چې اکثريت يې د اسهال له امله و، د وړتيا واکسين معرفي کول، د حکومت بله لاسته راوړنه ده. په مجموعي توگه د ماشومانو د مرگ مړينې کچه ۵،۵ سلنه راښکته شوې ده، د مسلکي کارکوونکو په وسيله ولادتونه له ۱۴،۳ څخه چې په ۲۰۰۲ کال کې و، ۵۸ سلنې ته لوړ شوي دي او روغتيايي مرکزونو ته د لاسرسۍ واټن له ۲ ساعتونو څخه ۸۷ سلنې ته لوړ شوی دی.

اعتیاد سره مبارزه، په داسې حال کې ډېره مهمه ده چې ۳،۲ ميليونه معتادين لرو. د حکومت له خوا د درملنې ۱۶ مرکزونه جوړ شوي، چې له هغې ډلې د اميد ۱۰۰۰ بستريز، د ابن سینا ۱۵۰۰ بستريز او د ښځينه معتادينو لپاره ۱۵۰ بستريزو مرکزونو جوړول په کابل کې شامل دي. د معتادينو د درملنې وړتيا له ۲۸ زرو څخه ۳۹ زرو ته په کال کې لوړه شوې ده. د اېډز مخنيوي لپاره معتادينو ته ۲،۸ ميليونه زرقي سرنجونه وېشل شوي دي.

ب - ورزش

د ورزش په برخه کې د حکومت تر ټولو بنيادي کار، د ورزش قانوني کول دي. د افغانستان د ورزش قانون مسوده برابره شوې، چې د هغه په نافذېدو سره به په ورزشي بنسټونو کې د خپلسريو فعاليتونو مخه ونيول شي. اوسمهال ورزشي روزونکو په ۵۱ ځانگو کې د فعاليت جوازونه ترلاسه کړي او ۵۵۰ تنه ورزشي کادرونه د فدراسيونونو د استازو په توگه ټاکل شوي دي او باور لیکونه يې ترلاسه شوي دي. اوس په ورزشي بنسټونو کې ستونزې حل شوې دي او جمهوررئيس د المپيک آسيايي شورا رئيس سره ليدلي دي او د افغانستان د ورزش وضعیت ښه والي په اړه يې ورسره خبرې اترې کړې دي. په ۱۵۶ بهرنیو سياليو کې، ۳۵۰ مډالونه ترلاسه شوي دي.

ورزشکارې مېرمنې د فوټبال، والیبال، باسکټبال، هندبال، تکواندو، کاراټې، فټنس، جودو، ووشو، تورې وهلو او.. برخو کې فعالیت لري، چې شمېر یې له ۱۲ زرو اوړي. دغو ورزشکارانو په وروستیو درېو کلونو کې په بهرنیو سیالیو کې ۵۰ مډالونه ترلاسه کړي دي.

کرکټ: د افغانستان د کرکټ ملي ټیم د لویو لوبډلو په ماتولو سره د ۲۰۱۵ کال د استرالیا نړیوال کپ سیالیو ته لار ومونده. د کرکټ نړیوالې شورا د غړیتوب په ترلاسه کولو، اوس افغانستان په «یو ورځنیو» او «۲۰ اوږزه» نړیوالو سیالیو کې د لوبېدو اجازه لري.

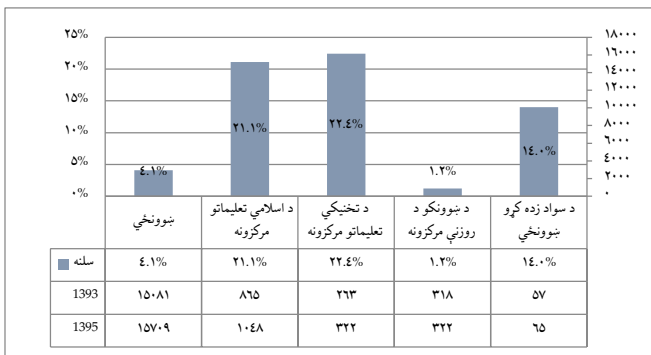
فوټبال په افغانستان کې له نویو راتوکېدلو ورزشونو څخه. په همدې اساس استعدادونه موندل شوي او د فوټبال لپاره جمنازیم معیاري شوی او د ساحلي فوټبال لپاره ځانګړی سټېډیوم جوړ شوی دی. د بنځینه فوټبالرانو لپاره ځانګړی ډګر جوړ شوی او د نویو ځوانانو لپاره پنځه کوچني ډګرونه جوړ شوي دي. د افغانستان د فوټبال لویانو ملي ټیم د آسیا ملتونو جام مقدماتي سیالیو ته په لار موندو د ۱۲ کلونو، ۱۵ کلنو او ۱۴ کلونو ټیمونو اتلان شول.

ورزشي سټېډیومونه: په بلخ، خوست، ننگرهار او پنجشیر کې ۱۸ زره نفری سټېډیومونه ګټې اخیستې ته سپارل شوي او په بدخشان، غزني، نیمروز، پروان، لوګر او تخار کې سټېډیومونه یا جمنازیمونه جوړ شوي او ګټې اخیستې ته به وسپارل شي. همدا راز په کابل کې د معلولو مېرمنو لپاره هم د ۲۵۰۰ کسانو او ۵۰۰ کسانو ظرفیت په لرلو سره ځانګړي دوه جمنازیمونه جوړ شوي دي.

پ - ښوونه او روزنه

حکومت د ښوونې او روزنې ګډوډ وضعیت ته د رسېدنې لپاره، په داسې حال کې چې د ملکي خدمتونو ۶۰ سلنه کارکوونکي په پوهنې وزارت کې په کار بوخت دي، «د بشري سرچینو عالي شورا» جوړېدو نوبت ترسره کړ. دغه شورا د لوړو زده کړو په روزونکو بنسټونو او د ښوونې او روزنې سالم مدیریت او کیفیت ښه کولو لپاره، همدا راز د «کار بازار» او په بنسټونو کې د روزل شویو کادرونو ترمنځ د همغږۍ په موخه پر انکشافی پلانونو کار کوي. د GPE پروګرام له لارې په ملي کچه د سودا زده کړو کچه له ۳۶ سلنې څخه ۳۸ سلنې ته رسېدلې او همدا راز زده کړو ته متوازن لاسرسی برابر شوی دی. پر دې سربېره د هغو ولایتونو (اروزګان، هلمند، پکتیا، زابل، بادغیس او پکتیکا) په ښوونځیو کې د نجونو شمولیت ۲ زیات شوی، چې وړاندې په کې د نجونو شمولیت تر دې کچې هم ټیټ و.

دارالمعلمینو ته د نجونو د جذب زیاتوالي کچه ۸,۷ سلنه شوې؛ په ۱۳۹۴ او ۱۳۹۵ کلونو کې ۸۸۴ ښوونځي او تعلیمي مرکزونه تاسیس شوي؛ او د خیالي ښوونکو او ښوونځیو ستونزې ته رسېدنه، په دې برخه کې عمده لاسته راوړنې ګڼل کېږي. په ملي وحدت حکومت کې د لېسانس لرونکو ښوونکو شمېر د ۱۳۹۳ کال په پرتله، چې ۲۳ زره تنه و، په ۱۳۹۵ کال کې ۲۷,۵ سلنې ته زیات شوي دي. همدا ډول د هغو ښوونکو شمېر، چې د ماسټرۍ اسناد لري په همدغو کلونو کې له ۴۱۷ څخه ۵۱۵ تنو ته زیات شوي دي.

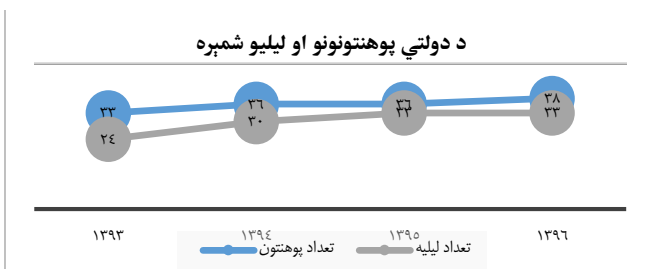
۱۳ انځور - په وروستيو کلونو کې د ښوونځيو او تعليمي مرکزونو کمې پرتله

د نجونو ښوونه او روزنه: نجونو ته د ۲۶۲ نویو ښوونځیو او تعليمي مرکزونو په جوړېدو سره ښه شوې ده. د حکومت اقدامات ددې لامل شوي، چې په ۱۳۹۴ کال کې د ۳،۵ میلیونه زده کوونکو نجونو شمېر په ۱۳۹۶ کال کې ۴۰ سلنې ته ورسېږي. د ۱۳۹۴ او ۱۳۹۵ کلونو په جريان کې، د ښځینه ښوونکو شمېر ۲ زره تنه زیاتوالی درلود او ۶۶،۸ زره تنو ته رسېدلی دی.

د سودا د زده کړو پروگرامونو د ۱،۵۷ میلیونه سواد زده کوونکو لپاره ۶۶،۶ زره کورسونه برابر کړل، چې ۸۱۰ زره تنو یې دغه کورسونه ولوستل او ترې فارغ شول. د سودا زده کړې نوي کتابونه نړیوالو سټنډرډونو ته په پام د یونسکو په همکارۍ په پښتو او دري ژبو برابر او چاپ شول، چې د سواد زده کړو په برخه کې د مسلکیتوب او د کورنیو د اقتصادي غوړېدا لپاره مثبت گام بلل کېږي.

ت - لوړې زده کړې

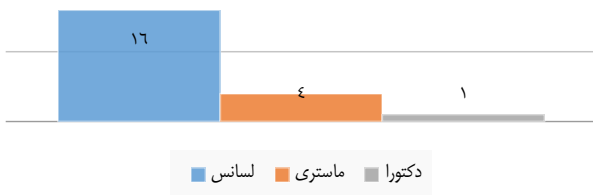
د ملي یووالي حکومت په تحصیلي نظام کې پر بدلون ځانگړی ټینگار کړی او د ټولنې اوسنیو اړتیاو ته په کتو یې د پوه وگړو د ظرفیتونو او مهارتونو تطبیق ته ځانگړې پاملرنه کړې. په دغه برخه کې د کار د بازار د لومړیتوبونو پر بنسټ لومړیتوبونه پېژندل شوې دي او د لوړو زده کړو په سترېژیک پلان کې ورته پاملرنه شوې. د ملي یووالي حکومت له مهمو لاسته راوړنو څخه د کانکور د پروسې اصلاحات او د لوړو زده کړو د ملکي قانون نافذېدل دي.

۱۴ انځور - په وروستيو کلونو کې د دولتي پوهنتونو او لیلیو پرتله

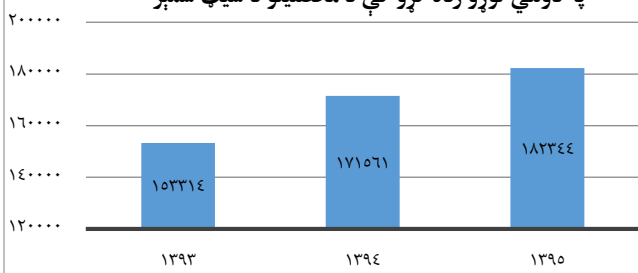
د ملي وحدت حکومت درې کلنو لاسته راوړنو ته لنډه کتنه (لنډیز گڼه)

په مختلفو فرصتونو کې د نویو تاسیس شویو ډیپارټمنونو شمېر

۱۵ انځور - په وروستيو کلونو کې د نویو تاسیس شویو ډیپارټمنونو شمېر

په دولتي لوړو زده کړو کې د محصلينو د سیت شمېر

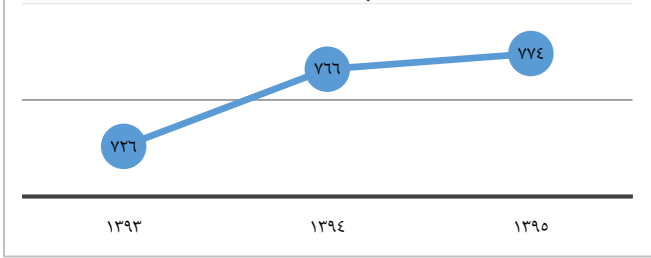

۱۶ انځور - په وروستيو کلونو کې په دولتي لوړو زده کړو کې د محصلينو د سیت شمېر

د کانکور معیاري کول د ګډونوالو د رضایت سبب ګرځېدلی، همدا و چې د کانکور په وروستۍ آزمویڼه کې د ۱۶۹,۵ زره ګډونوالو څخه یې ۱۴۷,۵ زره تنه بريالي شول. د ژمي له فصل څخه اوړي ته د کانکور د آزمویڼې لېږد، په ټولو حوزو کې په مساویانه ډول د آزمویڼو ترسره کول، هر رضا کار شخص ته د آزمویڼې د پوښتنو د جلا کتابچې چاپ او د آزمویڼو د پروسې بربنډنایي کول په دغه برخه کې له عمده نوښتونو څخه ګڼل کېږي.

د دولتي پوهنتونونو د استادانو شمېر د درې کلونو په موده کې له ۳۱۵۹ څخه ۵۵۸۲ کسانو ته ورسېد، چې په دې ډله کې د ښځو شمېر د ۶,۶ سلنه په لوړوالي سره په ۱۳۹۵ کال کې ۷۷۴ ته لوړه شوه.

په دولتي پوهنتونونو کې د ښځينه استادانو شمېر

۱۷ انځور - په وروستيو کلونو کې د ښځينه استادانو د شمېر پرتله

ث - فرهنگ

د فرهنگ په برخه کې د کار اهمیت ځکه واضح دی، چې نه یوازې په ملي کچه بلکې، په نړیواله کچه هم د افغانستان فرهنگي میراث ته ځانګړې پاملرنه کېږي، له دې لپاره څخه په ۱۳۹۴ (۲۰۱۵) کال کې د آسیایي هېوادونو د فرهنگي پلازمېنې په توګه د بامیان ولایت یادونه کولای شو او د بودا نړول شوي بت خوازه بندي د یونسکو له خوا ترسره شوه. جمهوري ریاست د اصیل افغاني او اسلامي تمدن معمارۍ ځانګړو پروژو ته په ځانګړي ډول د ښار جوړونې په برخه کې پاملرنه کړې ده. دوی د افغانستان د تاریخي ښارونو په بیارغونه ټینګار کړی او په ځلونو یې په دې اړه مسئولینو ته لارښوونې کړې دي. ددې دورې له لاسته راوړنو څخه یوه یې د ازبکي په ګډون د ملي ژبو عامل، د سېکانو فرهنگي او ټولنیز وضعیت ته پاملرنه او د دوی په مذهبي مراسمو کې له دوی سره مرسته، په ارګ کې د تاریخي پوهانو او مخورو لکه امیر علي شیر نوايي، فیض محمد کاتب، استاد کهزاد او ... د عملي او تحقیقي سیمینارونو جوړول دي.

د تاریخي ابداتو ترمیم او ساتنه له ۱۳۹۳ کال څخه تر ۱۳۹۶ کال پورې د ۴۷ پروژو په ترڅ کې ترسره شوه، چې له ډلې یې ۳۵ موارد تکمیل شوي دي. د دارالامان ماڼۍ د درېیم فاز د کار بشپړېدا په دغه برخه کې له پام وړ پرمختګونو ګڼل کېږي. همداراز د یادونې وړ ده، چې ۲۴ نورې تاریخي ابدې د آغا خان فرهنگي بنسټ، ۴ د اچکو موسسې او ۲ د یونسکو له خوا ترمیم شوې دي.

ج - مېرمنې

د میرمنو د ټولنیز ارزښت د ساتنې او ملاتړ لپاره لومړۍ ګام د لومړۍ مېرمنې د دفتر جوړول وو. دغه دفتر ټولنیزو مسایلو ته د رسېدنې او کلتوري بیارغونې په برخه کې فعالیت کوي او افغان مېرمنو ته د الهام یوه زېرمه ګڼل کېږي. ملي یووالي حکومت د مېرمنو لپاره کار د مېرمنو د چارو په وزارت پورې نه دی محدود کړی او دغه چاره یې ټولو وزارتونو ته غځولې ده. د بېلګې په توګه، ولسي تړون پروګرام کې ۵۰ سلنه ونډه مېرمنو ته ځانګړې شوې. د عمل ملي پلان تدوین، د ملګرو ملتونو د ۱۳۲۵ پریکړه لیک او د هغه عملي کول، څارنه او ارزونه، د مېرمنو د ځورونې منع مقرره، په دغه برخه کې له لویو لاسته راوړنو څخه ده.

کاري چوکاټ: د مېرمنو لپاره د جنډر کمېټه ده، چې د دولت د رهبرۍ د سياسي ملاتړ په موخه د جنډر اړوندو چارو د پراختيا او اړونده پاليسيو د تصويب په موخه جوړه شوې ده. د مرکز او ولايتونو په کچه ملي ادارو کې له مېرمنو سره د تاوتریخوالي ضد مبارزې سترېژۍ تصويبول، د مېرمنو د اقتصادي حقونو سترېژي، د مېرمنو کاري خونديتوب او د جنډر د پراختيايي ډلو تشکيل او کاري لايحې ددغې کمېټې له لاسته راوړنو څخه دي.

د ښځو اقتصادي ځواکمنتيا: په مختلفو اړخونو کې ورته پام شوی دی. د مېرمنو د سوداگرۍ او صنايعو خونې جوړېدل، د نوښتونو د وجهي صندوق طرحه، په مرکز او ولايتونو کې د ۲۸ صنعتي نندارتونونو په جوړولو سره د ۶۶۸ سوداگرو مېرمنو د اقتصادي توليداتو لپاره بازار موندنه، د ورځنيو نندارتون بازارونو جوړول، په ښاري، نیمه ښاري او کليوالي سيمو کې د اوږد مهاله کرنيزو عايداتي پروژو د طرحه او عملي کولو په پايله کې د ۲۲۰ زره مېرمنو گډون او د کډوالو په کمپونو کې شاوخوا ۶ زره مېرمنو لپاره د اقتصادي او ټولنيزې پياوړتيا پروگرامونه په دغه برخه کې له عمده اقداماتو گڼل کېږي.

د ښځو سياسي او ټولنيزه پياوړتيا د ستاينې وړ ده. د افغان ډيپلوماتو ښځو ټولنه تاسيس شوې او افغان ښځو د بروکسل کنفرانس د ښځو په غونډه او په ۲۰۱۶ او ۲۰۱۷ کال کې په نيويارک کې د ښځو د وضعيت ارزونې په غونډه کې گډون وکړ. د ښځو پر وړاندې د تبعيض د شکلونو د کنوانسيون تعقيبي راپور هم چمتو شوی او اړوندې سرچينې ته استول شوی دی. همدا راز، د افغان ښځو سراسري سمپوزيمونه په برياليتوب ترسره شول او په اداراتو کې د ښځو ۳۰ سلنه گډون د پراختيا په موخه د (نېوا) له ملي لس کلن پلان څخه د ۵۲ فورمونو په جوړولو سره نظارت شوی دی. د ښځينه ښوونکو لپاره د پوهنې ۳۰ زره قراردادي بستونه اختصاص شول، چې تر دې مهاله يې ۳ زره په کار گمارل شوې دي. له دې سره، د گمارنې په کمېټو کې د مېرمنو د حمايت په موخه ۵ ځانگړې امتيازي نمرې د ملکي خدماتو د تعينانو په طرزالعمل کې منظور شوې او د منځنۍ او ستاړ برخې د مديريت پراختيا پروگرام کې ۴۰ سلنه سهميه د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو کمېسيون لخوا په پام کې ښوول شوي دي. د حکومت په لوړو بستونو کې د ښځو د گډون د پراختيا په برخه کې د جمهور رئيس ملاتړ ددې لامل گرځېدلی چې د رياست په پوستونو کې وگمارل شي. په ځانگړي ډول د لويې څارنوالۍ ادارې ته اشاره کولای شو چې هلته يوه مېرمن د مرستيالې او بله د رئيسې په توگه ټاکل شوې دي، همدا راز په دغه اداره کې د ۱۵ سلنه ښځو د تقرر شاهدان يوو.

د ښځو د پوهې کچې لوړول په مختلفو برخو کې د دوی د گډون د پراختيا سبب شوی. د همدې لپاره د لوړو زده کړو وزارت لخوا مېرمنو ته ۳۰ سلنه بورسونه منظور شول او د نجونو لپاره د پوهنتونونو د تبديلي زمينې مساعدې شوې دي. تر ۲۰۰ زياتې نجونې د لوړو زده کړو د ادامې په موخه د خصوصي پوهنتونونو په هر سمستر کې د تخفيف لپاره معرفي شوې دي.

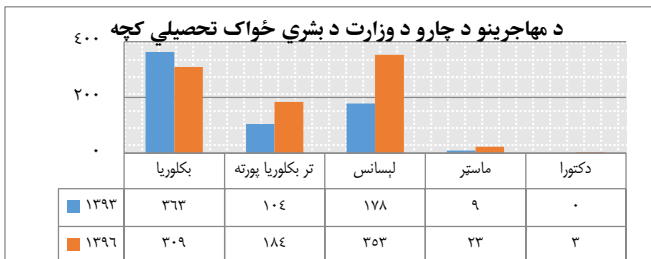
د ښځو حقوقي او ټولنيز ملاتړ د نويو کړنلارو لخوا د ملي يووالي حکومت لخوا ترسره شوی دی. لکه څرنگه چې د ښځو وزارت يو پاليسي جوړونکی نهاد دی، د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د مخنيوي په موخه په لويه څارنوالۍ او خصوصي محاکمو په

درېوو برخو کې مرستيالي څانگې فعالې شوې دي. ۴۴ بنځينه څارنوالې په ۲۵ ولايتونو کې توظيف شوې دي او د مرکز په کچه ابتدايه، استيناف او تمميز اختصاصي مرکزونه فعال شوي دي. همدا راز د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي مخنيوي کمېسيون جوړ شوی دی. دولتي ادارو د جنډر برابري په برخه کې جدي اقدامات کړي دي او مناسبه اداري فضاء رامنځته شوې ده. د زنداني بنځو د دوسيو د ارزونې لپاره ځانگړي کمېسيونونه جوړ شوي او د معارف په مدیریتي پوستونو کې د بنځو د گډون د پراختيا طرحه په دغه برخه کې له نورو مهمو اقداماتو څخه گڼل کېږي.

چ - مهاجرت

پخوا به مهاجرت د مهاجر او دولت پر وړاندې د يوې ننگونې او ستونزې په توگه انگېرل کېده، خو لکه څرنګه چې مهاجرت د مخنيوي وړ نه دی، ملي يووالي حکومت په مهاجرت پورې اړونده مسایلو او ټولنيزو ننگونو د حل په موخه هلې ځلې کړې دي، چې ورسره اړوندو فرصتونو ته هم پاملرنه وشي. د مهاجرينو له معنوي او مادي پانگو څخه گټه آخستننه په دغه برخه کې له فرصتونو څخه گڼل کېږي. تېر کال حکومت بهرنيو هېوادونو ته د مهاجرت کوونکو او له ۲،۲۵ ميليونه راستنېدونکو له سترې کچې سره مخ وو. له بله پلوه، په دغه دوره کې د داخلي بېځايه شويو وگړو کچه بې مخينې وه، چې په ۱۳۹۴ کال کې دغه کچه له ۹۵۰ کسانو زياته او ۱۳۹۵ کال کې تر ۸۳۰ زره کسانو کسانو وه. ددغه پراخ حجم د ځای پر ځای کولو مدیریت لپاره، حکومت وکولای شول په بريالۍ توگه پروگرامونه طرحه او مدیریت کړي او د نړيوالو ادارو د بې مخينې همکارۍ په جلب سره يې د مهاجرت په برخه کې له لاسه ورکړی اعتماد بېرته ترلاسه کړ. د ۷۱۱ ميليونه ډالرو په ارزښت د نړيوالو مرستو جذب او د ۳۳۰ ميليونه ډالرو په ارزښت د نورو مرستو د ژمنې ترلاسه کول ددغو هلو ځلو له پایلو څخه دي. همدا راز د مهاجرينو په ښارگوټو کې د سړکونو، ځاګانو او ... چارو پروژې د حکومت لخوا پيل شوې دي.

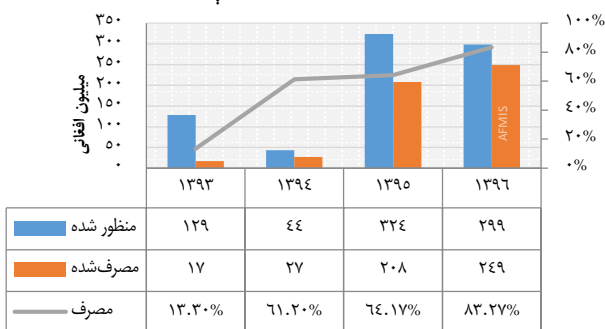
د مهاجرينو اداري پرمختيا د ۹ بنسټيزو کاري سندونو، د تشکيلاتو اصلاح او د پناه غوښتونکو د معنيت جوړول او د راستنېدونکو او بېځايه شويو وگړو لپاره د عمومي رياست رامنځته کول، د بشري سرچينو پراختيا او د سي بي آر پروگرام بريالۍ تطبيق (د ۳۴ بستونو قرارداد)، د تدارکاتي ظرفيت لوړول او د ۴۶ پرمختيايي پروژو اجراء کول او د مهاجرت د معلوماتو مرکز جوړول او له ډېټا سنټر سره د ۱۲ ولايتونو او پنځو پولو يوځای کول، شامل دي.

۱۸ انځور: له ۱۳۹۳ کال څخه تر ۱۳۹۶ کال پورې د مهاجرينو د وزارت د بشري ځواک د زده کړو پرتلنه

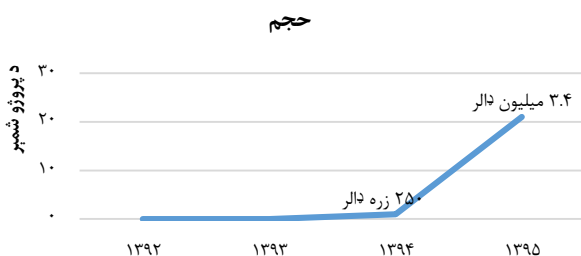
د ملي وحدت حکومت درې کلنو لسته راوړنو ته لنډه کتنه (لنډيز گڼه)

د مهاجرينو د چارو وزارت د بوديجې او مصرف کچه

۱۹/نخور - په وروستيو څلورو کلونو کې د مهاجرينو چارو وزارت د پرمختيايي بوديجې کچې او مصرف پرتله

د ښارگوټو او عودت کونکو د ښارگوټو د پروژو شمېر او مالي حجم

۲۰/نخور - په وروستيو کلونو کې د ښارگوټو او راستنېدونکو د پرمختيايي پروژو د مالي حجم پرتله

فساد ضد مبارزې او اصلاحاتو ښه پايله لرله، چې د کډوالو او راستنېدونکو چارو وزارت د ۱۳۹۴ او ۱۳۹۵ کال په کار کړنو د تفتيش عالي ادارې د څار او موندنو په پايله کې څرگنده شوه، چې له هر ډول فساد او ناوړه استفادې څخه پاک دي. ددې موندنې له مخې، له ۹۴۷ ميليونه افغانيو دوه کلنې بودجې څخه يوازې ۸۲۵ افغانۍ د يوه کارکونکي لپاره د گرځنده تيليفون د کړېدې په اضافه کولو مصرف شوې دي. همدارنگه د فساد ضد مبارزې ادارې د څارنې او ارزونې خپلواکې کمېټې، فساد سره د مبارزې ادارې (MEC)، دغه وزارت فساد سره په مبارزه کې مخکښ اعلان کړی دی، چې د ټولو سپارښتنو له پلي کولو وروسته يې هغه په شنه لېست کې شامل کړی دی. ۸۸،۱ ميليونه سپما او فساد سره مخ ۱۴ ځايونو کې روڼوالی يې په دې برخه کې نورې لاسته راوړنې دي.

د ځمکو غصب سره مبارزه: د راستنېدونکو په ښارگوټو کې د ځمکو له غصب سره جدي مبارزه شوې. د لغمان د قرغيو ولسوالۍ د سرخکانو ښارگوټی، غزني ولايت کې سوداگريزې سيمې، د خوست قلموال مېنه، په پروان ولايت کې د بيني ورسک ښارگوټی،

د بلخ د حیرتانو دوه لارې، د بلخ د غالی اوبدونکو ښارگوټی، د جلال اباد د شیخ مصري ښارگوټی او په کابل کې سپینې نمرې له غصب څخه ژغورل شوي دي.

د کډوالو مدیریت د نویو جوړښتونو له لار شوی دی. د جمهوررئیس غني په مشرۍ د کډوالو چارو عالي کمېسیون، د اجرائيې رئیس په مشرۍ د وزیرانو شورا فرعي کمیټه، د بېخايه شويو او راستنیدونکو اجرائيې کمیټه (DIREC) او د اهدافو د پلي کولو سترېژیکه کمیټه «د سیمه ییزو حل لارو سترېژي» په دې کې شامله ده. ملي وحدت حکومت وکولای شول چې له کډوالو مننونکو هېوادونو سره لاسلیک شوي تفاهم لیکونه بشپړ عملي کړي او د کډوالۍ د کنټرول په برخه کې ګډ مدیریت رامنځته کړي دی. دا کار ددې لامل شو چې په زور د کډوالو د اېستو بهیر مخنیوی وشي او د کډوالو حقونه تامین شي.

د انسان قاچاق کډوالو ته د مالي او ځاني توازن لامل کېږي. له همدې امله د قانوني کاري مهاجرت په اړه کار شوی دی او د انسان قاچاق سره د مبارزې لپاره د ملي او بین المللي بنسټونو ګډ کمېسیون جوړ شوی او افغانستان د وچې، سمندر او هوا له لارې د انسان قاچاق د مخنیوي له نړیوال پروتوکول سره یو ځای شوی دی.

په اروپا کې ۴۸۷ زره افغان کډوال مېشت دي. ملي وحدت حکومت ددې لپاره چې هېوادوال مو بېرته په عزت هېواد ته راستانه شي، ځکه دوی د افغان ټولنې نه جلا کېدونکې برخه ده، نو له اروپايي هېوادونو سره یې د ګډ مدیریت رامنځته کولو هڅه کړې ده. په دې برخه کې د کډوالو چارو وزارت له ۱۶۰ زیاتې غونډې ترسره کړې دي او د اروپايي هېوادونو هغه تصمیم یې بدل کړی دی، چې د ۱۶۰ زره افغان کډوالو د را اېستو لپاره نیول شوی و. په دې برخه کې «په مخ کې پرته ګډه لار» په نوم سند له اروپايي ټولنې سره، له جرمني او فینلنډ سره دوه اعلاميې او سویډن سره په ۲۰۱۶ کال کې د تفاهم یادښت لاسلیک شوی دی.

په پاکستان کې ۱،۹۴ میلیون افغان ګډوال په دغه هېواد کې د سیاسي چلند د مخنیوي شاهدان دي، چې د ۱،۴ میلیونه کارت لرونکو افغانانو د اوسېدو وخت د ۲۰۱۸ کال پورې وغځېد او له ۷۰۰ زرو زیات د اسنادو نه لرونکي راجسټر او ثبت شوي دي. همدارنګه پانګه والو، سوداګرو، محصلینو، ناروغانو او هغو کسانو چې له پاکستانې اتباعو سره وادونه کړي د ویزې ځانګړی رژیم رامنځته شوی دی. د دغو کډوالو له ډلې یې ۱۴۴ تنه په ۱۳۹۶ کال کې حج ته استول شوي دي.

په ایران کې ۲،۱۶ میلیون افغان ګډوال له تېر څخه په ښه حالت کې دي. ۷۸ زره افغان ماشومان، چې اسناد نه لري او ۳۶۰ زره هغه زده کوونکي چې اسناد لري په ښوونځیو کې له فیس څخه معاف شوي او ښوونځیو کې ثبت شوي دي. افغانستان ته د کډوالو د راتګ زمینه داسې برابره شوې ده، چې اسناد به یې نه باطلېږي. د امایش (د اوسېدو لنډمهالي کارتونه) په ۱۳۹۳ کې ۸۴۸ زره وو، چې تر ۱۳۹۶ کال پورې د ۴۵۰ زره کډوالو د اوسېدو او پاسپورټونه وختونه تمدید شول. په ایران کې د افغان کډوالو په تړاو بله لاسته راوړنه د اسنادو نه لرونکو کډوالو قانوني کول دي. دغه ډول ۷۰۰ زره کډوال ثبت شوي دي. دا مهال په ایران کې د هویت د تثبیت او د الکترونیکي پاسپورټونو د وېش

ټیم فعال دی، چې تر اوسه یې ۱۳،۸ پاسپورټونه او ۶،۷ زره تذکرې ویشلې دي. د لومړي ځل لپاره له دغه هېواده ۱۲۷ کډوال حج ته استول شوي دي.

د خلیج په عربي هېوادونو کې د کډوالو د پاسپورټ ستونزه حل شوې ده. د ملي وحدت حکومت وکولای شول، چې کډوالو افغانانو ته د هغوی پخپل تابعیت پاسپورټونه ووبشي او لازمي اسانتیاوې ورته برابرې کړي.

د کډوالو راستنېدنه: ملي وحدت حکومت د ۲۵،۲ میلیونه گډوالو بېسارې راستنېدنه په ښه ډول مدیریت کړه. په حامد کرزي نړیوال هوايي ډگر کې د کډوالو چارو وزارت دفتر د راستنېدونکو او بېرته استونکو د هرکلي لپاره جوړ شوی دی. د راستنېدونکو لپاره په اړوندو ښارگوټو کې پرمختیايي پروژې پیل شوې دي، چې په دغو ۴۶ پرمختیايي پروژو کې، سرکونه، برېښنا، اوبه رسونه او... شامل دي، چې په ننگرهار، خوست، لغمان، بامیان، کابل، غزني، دایکندي، غور، کندز او پکتیا کې پیل شوې دي. په دې برخه کې د کډوالو چارو وزارت انکشافی بودجې لگښت چې په ۱۳۹۳ کال کې ۱۳ سلنه و، په ۱۳۹۶ کال کې ۸۳ سلنې ته لوړ شوی دی.

بېځایه شوي: د ملي وحدت حکومت له نظره د بېځایه شویو پدیده باید پای ته ورسول شي. حکومت ۴۲۶،۷ زره کورني بېځایه شوي ثبت کړي او له دې ډلې یې ۱۷۰ زره کورنیو ته خپلو اصلي سیمو ته د تگ زمینه برابره کړې ده. همدارنگه د بېځایه شویو په سیمو بېرته د هغوی د ادغام پروگرام تر کار لاندې دی، چې د بشري خدمتونو پر ځای د اساسي خدمتونو په وړاندې کولو په کې ټینګار شوی. د یادونې وړه ده، چې ۲۲۶،۵ میلیون ډالر نغدي او غیر نغدي مرسته له راستنېدونکو او کورنیو بېځایه شویو سره شوې ده. بېځایه شویو ته د هغوی په نوي ځای کې د تابعیت تذکرې د اخیستو اسانتیاوې چمتو شوې دي او ماشومان یې ښوونځیو کې شامل شوي دي.

ح - متوازن انکشاف

له ښوونې او روزنې محرومیت، د اقتصادي ودې نشتوالی، عامه خدمتونو ته نه لاسرسی او... د افغانستان په جغرافیا کې په هېڅ ولایت او سیمه کې د منلو وړ نه ده. په دې برخه کې د مرکزي سیمو د جغرافیایي زندان ماتول د حکومت په کاري لومړیتوبونو کې ځای درلود. د حلقوي سرکونو بشپړولو پروژو د قراردادونو تړل او عملي کار پیلول، د برېښنا مزو غځول او د سب سټېشنونو جوړول په دغو فعالیتونو کې راځي. همدارنگه د روغتونونو او هوايي ډګرونو پرانسته د پاملرنې وړ بل ګام دی. په دې برخه کې دایکندي ولایت کې د روغتیايي خدمتونو وړاندې کولو ته اشاره کولی شو. د نړیوال بانک د راپور له مخې په دغه ولایت کې د مور و ماشوم د مړینې کچه په هرو زرو تنو کې له ۲۷ څخه چې په ۲۰۱۵ کې و، په ۲۰۱۷ کې په هرو زرو کسانو کې ۱۹ مواردو ته راښکته شوې ده. همدارنگه په دغه دوره کې د میندو مړینه په هرو سلو زرو تنو کې له ۳۸۷ څخه ۲۸۶ ته راښکته شوې ده. په روزګان، پکتیا، هلمند، پکتیکا، زابل او بادغیس کې په ښوونځیو کې د نجونو حضور له ننګونو سره مخ دی او د ۱۸۱۹ ښځینه ښوونکو په ګمارلو سره یې دوه سلنه وده درلوده.

د کلیو بیارغاونې او پرمختګ پروګرمونه: د ټرانسپورت په برخه کې د کلیو د پرمختیا او بیارغاونې پروګرامونو له لارې (۳۰۰ میلیون ډالر) ۷۹۵۵ پروژې عملي شوې دي، چې ښار ته یې د ۲،۷ میلیونه کلیوالو د کرنیزو محصولاتو چټک لېږد، روغتیايي مرکزونو او ټولنیزو خدمتونو ته لاسرسی اسانه کړی دی. همدارنګه د خړوبولو او کانالونو جوړولو په برخه کې د (۱۹۴ میلیون ډالرو په ارزښت) ۷۹۷۲ پروژې پلې شوې دي، چې ورسره د ۳،۶ میلیون کلیوالو د کرنیزو محصولاتو کیفیت او باغداري ښه شوې ده. له شنو سرچینو په استفادې د (۳۸ میلیون ډالرو په ارزښت) ۱۱۴۳ د برېښنا د تولید پروژې پلې شوې دي، چې ۳۴۵ زره کلیوالو ته یې ۱۳،۱ مېگاواټه برېښنا چمتو کړې ده. د ۴۰۰ ښوونځیو جوړولو له ۲۵۷ زره څخه زیاتو کلیوالو زده کوونکو ته د زده کړو زمینه برابره کړې ده. بامیان کې ۸۲۳ پروژې، دایکنډي کې ۷۹۸ پروژې، غور کې ۸۶۹ پروژې، نورستان کې ۲۱۷ پروژې، پکتیکا کې ۲۰۰ پروژې، روزګان کې ۵۰۵ پروژې، کونړ کې ۳۷۸ پروژې، بادغیس کې ۵۹۳ پروژې، نیمروز کې ۳۴۱ پروژې، زابل کې ۶۴۲ پروژې، فراه کې ۵۰۷ پروژې، غزني کې ۹۹۶ پروژې، میدان وردګ کې ۹۱۴ د اوبو لګولو، د څښاک اوبو، روغتیا، ښوونې او روزنې، سیمه ییزې پرمختیا، ټرانسپورت، برېښنا او د وړتیا لوړولو پروژې پلې شوې دي.

د فواید عامې پروژې: په هغو ولایتونو کې چې لږ پرمختګ یې کړی د فواید عامې ۷۰ پروژې پلې شوې دي، لکه بادغیس، بامیان، بدخشان، پکتیا، دایکنډي، زابل، سمنګان، غور، فراه، نورستان، نیمروز او هلمند.

هوايي ټرانسپورت: په اتو لږ پرمختللو ولایتونو کې هوايي ډګرونه پراخ شوي او هوايي ټرانسپورت په کې ښه شوی دی. نیمروز، فراه، کندز، د غزني په جاجوړیو، دایکنډي، زابل، خوست او د فاریاب په مېمنه کې پروژې پلې شوې دي.

خ - د لومړۍ مېرمنې د دفتر لاسته راوړنې

د ملي وحدت حکومت له جوړېدو سره په افغانستان کې د لومړي ځل لپاره د هېواد لومړۍ مېرمنې ته دفتر جوړ شو. دغه دفتر تر دې شعار لاندې «غور نیول، اسانه کول او ملاتړ کول» د ټولنې اړ قشر لکه ښځې او ځوانان تر خپل پوښښ لاندې نیولي دي. همدارنګه یې د افغاني دودونو د بیا رغاونې، اسلامي تمدن، د جنگ قربانیانو او سولې لپاره خپل لړلید تنظیم کړی دی. د افغانستان لومړۍ مېرمن بي بي گل غني، د افغانستان د ګرځنده سفیرې په توګه د خلکو په ځانګړي ډول د ښځو ستونزې اوري او غږ یې له هېواده بهر کنفرانسونو له هغې ډلې بروکسل کنفرانس ته رسولی او پورته کړی دی. لومړۍ مېرمنې په بېلابېلو مناسبتونو ولایتونو ته سفرونه کړي دي، لکه د ښځو ورځ چې په هرات کې ونمانځل شوه او د غور ولایت د ښځو حالت یې له نږدې وارزوه. له ښځینه زندانونو لیدنه او د هغوی د ستونزو اورېدل ددې لامل شوي، چې جمهور رئیس د ۱۳۷ ښځینه زندانیانو آزادي او د ۲۱۰ نورو د بند مودې کموالي حکم لاسلیک کړي. پلچرخي کې د ښځینه زندان جوړولو، سرطان ناروغیو سره د مبارزې بنسټ، د معتادینو د امید روغتون، په کابل کې د معتادو ښځو د درملنې ۱۵۰ بستریز مرکز او د افغان ښځو د سودګرۍ او صنایعو خونې په جوړولو کې یې هم مهم رول درلود. د دغه دفتر په ملاتړ د «ښځو ځواکمنتیا»

سراسري سپوږم جوړ شو او د ښځو لپاره د سوداگرۍ خونې په جوړولو، په ولايتونو کې د سمپوزيم په جوړولو، سرطان سره د مبارزې بنسټ پرانستو او د ۳۰ زره ښوونکو د روزنې په اړه پرېکړه وشوه. همدارنگه د «افغان ښځې؛ د سولې پيغام راوړونکې» سراسري سمپوزيم د سولې فرهنگ د بيا راژوندي کولو او د يو بل منلو، په کورنيو او ټولنه کې د بېلابېلو قشرونو ترمنځ د متقابل احترام راوستو په موخه په برياليتوب ترسره شو.

د - د شهيدانو کورنيو او معلولينو ته رسېدنه

د دولت د مشرانو له خوا د ټيپانو پوښتنه او د شهيدانو کورنيو ته د ډاډ ورکولو تر څنگ د شهيدانو کورنيو او معلولينو ته د مالي سرچينو د تخصيص په اړه لازمي لارښوونې شوي دي، چې يوه بېلگه يې د استوگنې په ښارگوټو کې ورته د اپارتمانونو ځانگړي کول دي، چې د چين په همکارۍ به جوړېږي. معلولينو ته د خدمتونو وړاندې کولو په برخه کې ارتوپيډۍ، فزيوتراپۍ، مصنوعي غړو او د سترگو پردې علمياتو اسانتياوو ته اشاره کولای شو. همدارنگه معلولينو ته د باکيفيته خدمتونو وړاندې کول او د هغوی د فزيکي بيا ځواکمنۍ په خاطر د معلوليت او فزيکي بيا ځواکمنۍ ملي ستراتيژۍ وروستۍ شوې ده.

د - د ماشومانو وضعیت ته رسېدنه

۶۳ خصوصي او دولتي روزنتونونه، بې سرپرسته او خطر سره مخ ماشومانو ته په منظم ډول د اعاشې، اباتې، ښوونې او روزنې خدمتونه وړاندې کوي. همدارنگه ۲۱۸۴ یتيمان د یتيمانو د کفالت له پروگرام څخه برخمن شوي دي. د ماشومانو د ساتنې شبکې کړنې (CPAN) د سارک سازمان له خوا د ماشومانو د ساتنې او ملاتړ په برخه کې يو فعال سيستم پېژندل شوی دی. د دغې شبکې لاسته راوړنې په ۱۳۹۳-۱۳۹۶ کې له خطر سره مخ ماشومانو ۵۷۱۹ قضيو ته رسېدنه ده. حکومت په دغه موده کې د ماشومانو د ملاتړ جامع قانون نهايي کړ او په کابل او کندهار کې يې د زيانمنېدونکو ماشومانو د ملاتړ څېړنيزه- مطالعاتي پروژه ترسره کړه. د قاچاق شويو، د قاچاق د قربانيانو او انسان تښتوني قرباني ماشومانو د ملاتړ مرکز فعال شوی او په لويه څارنوالۍ کې د ماشومانو له حقونو سرغړونو ته د رسيدنې عمومي رياست جوړ شوی دی.

ر - د متقاعدينو چارو پرمخ وړل

له بايومېټريک سيستم او د حسابونو له بانکي کولو سره فساد کم شوی او متقاعدينو ته د حقوقو په ورکړه کې رضایت زيات شوی دی. دا مهال د اصلاحاتو په پايله کې د متقاعدو مراجعينو په شمېر کې له ۲۰۰۰ تنو څخه ۴۰۰ تنه کې کمښت راغلی دی. په دې برخه کې مهم گام سل په سلو کې ۱۱۴،۹۳۰ متقاعدین د تقاعد په نوي سيستم کې راوستل او په مرکز کې د ۸۳ سلنه متقاعدينو ثبت او بايومېټريک ترسره شوی، چې دا مهال نورو شپږو زونونو لکه ننگرهار، بلخ، کندهار، پکتيا، کندز او هرات ته هم په ۱۳۹۶ کې پراخ شوی، يادولی شو.

۳ عالي شوراگانې

عالي شوراگانې مختلفو برخو ته د غوره رسېدنې او لا زياتو همغږيو په موخه جوړې شوې دي، چې خلک ترې ډېره زياته تمه لري. ملي وحدت حکومت د افغانستان اسلامي جمهوريت جمهور رئيس محمد اشرف غني په مشرۍ او د اجرائيه رئيس او د جمهور رئيس د دفتر رئيس په دايمي غړيتوب، همدې موخې ته د رسېدو لپاره عالي شوراگانې جوړې کړې دي. د شورا غړي، د شورا د پام وړ ساحې په تناسب د دولتي بنسټونو او د اړتيا په صورت کې د غير دولتي بنسټونو له مسوولينو ټاکل کېږي.

د ښاري پراختيا عالي شورا

د ښاري سکتورونو ترمنځ د همغږۍ زياتوالي او ظرفيت ښه کېدو، د معلوماتو راټولولو او د ښاري پراختيا لپاره په يوه ملي چوکاټ کې د ښاري انکشاف او رغښو فعاليتونو ترسره کېدو لپاره، د هڅو شريکولو او هر اړخيزو پاليسيو د طرحې او تدوين په موخه جوړه شوې ده. ددې شورا سکرترتيت د کور او ښار جوړونې وزارت پر غاړه لري.

د اداري اصلاحاتو عالي شورا

د اداري اصلاحاتو عالي شورا، د هېواد د نافذه قوانينو او اساسي قانون په چوکاټ کې د ملکي خدمتونو نظام د مديريت لپاره د افغانستان اسلامي جمهوريت اساسي پاليسيو د تائيد په موخه جوړه شوې ده. ددې شورا سکرترتيت د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کمېسيون پر غاړه لري.

د يادونې وړ ده، چې په راتلونکو شپږو مياشتو کې به، دغه شورا په هره مياشت کې، دوه ځله جوړېږي. په لومړي گام کې به د حکومت ۱۰ کلیدي وزارتونه، چې د بودجې په مصرف کې ډېر مسؤليت لري وارزول شي، خو د وزارت دنده، د وزارت د تشکيل او دندو ترمنځ اړيکې او د دندو لايحې وضاحت وشي، خو خلکو ته د خدمتونو وړاندې کولو بهير کې د ښه والي په موخه د پروسو ساده کولو او جوړولو منطق په ټوليز ډول روښانه شي.

د بشري سرچينو عالي شورا

د بشري سرچينو عالي شورا د ملي هوساينې، اقتصادي پراختيا، کاري فرصتونو او د خلکو ژوند کيفيت ښه کېدو په موخه جوړه شوې ده، خو په هېواد کې د انساني پانگې د مختلفو اړخونو د انکشاف له لارې، ملي پروگرامونه ترتيب او عملي کړي. په بريالي ډول د دغو پروگرامونو عملي کېدل د خلکو د ملي هوساينې د وضعيت ښه والي او د هېواد د اقتصادي څرخ د گرځېدو لامل کېږي. ددې شورا سکرترتيت په زېربنايي چارو، بشري سرچينو او مواصلاتي چارو کې د جمهور رئيس د ستر سلاکار دفتر پر غاړه لري.

د ځمکې او اوبو عالي شورا

د اوبو او ځمکولۍ په اړه د اصلاحاتو په تړاو د پاليسيو تصويب؛ د اوبو او ځمکولۍ سکتور اړوند د تمويلوونکو، خصوصي سکتور او دولتي ادارو ترمنځ د همغږۍ رامنځته کول؛ د دولتي او خصوصي ملکيتونو د غصب په اړه مهمو مسايلو ته رسېدنه او د لويو ملي پروژو د تطبيق او طرحه کولو لپاره د اسانتياوو برابرولو په موخه جوړه شوې ده. ددې شورا سکرترتيت د ځمکو خپلواکې ادارې د عمومي رياست پر غاړه ده.

د اداري فساد ضد مبارزې او قانون حاکميت عالي شورا

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د اهدافو ترلاسه کولو په موخه د اړوندو قوانينو او اسنادو اصلاح او د اداري فساد پر وړاندې د هر اړخيزې او قاطع مبارزې په موخه، د افغانستان اسلامي جمهوريت جمهور رئيس تر رياست لاندې جوړه شوې ده. ددې شورا سکرترتيت د جمهوري رياست د چارو ادارې عمومي رياست پر غاړه لري.

د اداري فساد ضد مبارزې او قانون حاکميت عالي شورا له دوو فرعي کمېټو «قوانينو» او «عدلي او قضايي» جوړه ده. دغه کمېټې، ددې شورا مصوبې او پرېکړې څاري، عملي کوي يې او د عالي شورا اړوند چارو د ښه والي، فعاليتونو او دندو په اړه مشوره ورکوي.

د بېوزلۍ کمولو، خدمتونو وړاندې کولو او د خلکو مشارکت عالي شورا

ددې شورا د جوړېدو موخه، په هېواد کې د بېوزلۍ عواملو راکمول او ځانگړي کول دي، خو د ملي پروگرامونو له لارې په منظم ډول ورسره حکومت مبارزه وکړي. ددې شورا سکرترتيت ماليې وزارت پر غاړه لري.

د کډوالۍ چارو عالي شورا

د کډوالۍ عالي شورا، د داوطلبانه، تدريجي او باعزته راستنېدنې په برخه کې د لويو ملي همغږيو او سياستونو جوړول او د هېواد په داخل کې د موجودو ظرفيتونو په تناسب د پناه غوښتونکو، کډوالو او بېخايه شويو بيا يو ځای کېدنې، د کډوالو چارو مديريت، کډوالو او راستنېدونکو ته د حقوقي او ټولنيزو خدمتونو وړاندې کولو او د ملي او نړيوالو او په ځانگړي ډول د کوربه هېوادونو د همکاريو جذب، په موخه جوړه شوې ده.

د نړيوالو سازمانونو غړيتوب

نړيوال بنسټونه او سازمانونه د نړيوالې ټولنې هغه برخه ده، چې د نړيوال نظم په رامنځته کېدو کې عمده رول لري. نړيوال بنسټونه د ارزښتونو او ګډو تګلارو پر اساس د ګډو کارونو لپاره د چوکاټونو رامنځته کوونکي دي. په بېلابېلو برخو کې په مشخصو ليد لوريو ډول، ډول نړيوال سازمانونه رامنځته شوي او تعريف شويو ګډو ګټو او موخو ته د رسېدو لپاره زمينه برابروي.

نړيوال سازمانونه او بنسټونه د ملي وحدت حکومت د بهرني سياست په پنځمه کړۍ کې ځای لري. له دې سازمانونو سره د يو ځای کېدو لپاره افغانستان توانېدلی په پام وړ ساحو کې د اصلاحاتو په ترسره کولو د هغوی معيارونه او شرايط پوره کړي او غړيتوب يې ترلاسه کړي. په دې برخه کې د افغانستان د هڅو پايلې، د لاندې ۱۳ نړيوالو بنسټونو او سازمانونو د غړيتوب ترلاسه کول دي، چې په نړيواله ټولنه کې د يوه خپلواک هېواد په توګه د افغانستان مقام تثبیتوي.

د آسيا زېربڼايي پانګونې بانک (AIIB) – وری ۱۳۹۶ / مارچ ۲۰۱۷

د سوداګرۍ نړيوال سازمان (WTO) – لېنډی ۱۳۹۴ / نومبر ۲۰۱۵

د ګمرکونو نړيوال سازمان (WCO) – لېنډی ۱۳۹۳ / ډسمبر ۲۰۱۴

د لویو بندونو نړيوال کمېسيون (ICOLD) – چنګاښ ۱۳۹۶ / جولای ۲۰۱۷

د نوې کېدو وړ انرژۍ نړيوال مرکز (IRENA) – لړم ۱۳۹۵ / اګست ۲۰۱۶

د اوبو نړيواله ټولنه (IWA) - غويی ۱۳۹۶ / مې ۲۰۱۷

د نړۍ ښاري حکومتولي (GC) - غويی ۱۳۹۶ / مې ۲۰۱۷

د مخابراتو د گډو گټو هېوادونو ټولنه (RCC) - غويی ۱۳۹۵ / مې ۲۰۱۶

د ملگرو ملتونو د بشري حقونو شورا (UNHRC) - تله ۱۳۹۶ / اکتوبر ۲۰۱۷

د پرانستې حکومتولۍ مشارکت (OGP) - لېنډی ۱۳۹۵ / ډسمبر ۲۰۱۸

د برېښنايي حکومتولۍ سازمان (WeGO) - چنگاښ ۱۳۹۶ / جون ۲۰۱۷

د کرکټ نړيواله شورا (ICC) - چنگاښ ۱۳۹۶ / جون ۲۰۱۷

د سكي نړيوال فدراسيون (ISF) - غبرگولی ۱۳۹۵ / جون ۲۰۱۶

خبره دا نه ده چې څه راته په میراث را ورسېدل. تاریخ به دا قضاوت کوي چې
موږ دا میراث څنگه بدل کړ او په هر قیمت چې کېږي دغه میراث به په ښه
میراث بدلوو. کله چې موږ له دې ځایه څو، دا میراث به سم میراث وي.
محمد اشرف غني، د افغانستان اسلامي جمهوریت رئیس

د جمهوري ریاست عالي مقام لوی ریاست
د ستراتیژیکو اړیکو او رسنیو معاونیت
د مطبوعاتو ریاست